परिवर्तन गाउँपालिका

पुतलाचौर, रोल्पा,
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

परिवर्तन गाउँपालिकाको मध्यमकालिन खर्च संरचना, २०८०

गाउँ कार्यपालिकाको मितिः २०८०/२/१५ मा स्वीकृत भएको देहाय वमोजिमको कार्यविधि, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ वमोजिम सर्वसाधरणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

विषयसूची

परिच्छेद - १
परिचय
१.१ पृष्ठिभूमी
१.२ अवधारणा तथा उद्देश्य
१.२.१ अवधारणा
१.२.२ उद्देश्य
१.३ संस्थागत व्यवस्था :
२.३.१ स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति
२.३.२ मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदल
२.३.३ विषयगत योजना तर्जुमा समितिहरू
१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया
१.४.१ कार्यतालिका तथा जिम्मेवारी निर्धारण
१.४.२ मध्यमकालीन खर्च सरंचना तर्जुमा प्रक्रिया

परिच्छेद २ :
मध्यमकालीन खर्च संरचना
२.१ पृष्ठभूमि ज्ञघ
२.२ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति
२.३ मध्यमकालीन आर्थिक खाका
२.४ मध्यमकालीन नतिजा खाका
२.५ मध्यमकालीन बजेट खाका
२.६ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँड
२.६.१ रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण
२.६.२ प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण
२.६.३ दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण
२.६.४ लैंगिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण
२.६.५ जलवायु संकेतको आधारमा तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण
२.६.६ स्थानीय गौरवका आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण
२.६.७ विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको तीन आर्थिक बर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

परिच्छेद ३
आर्थिक क्षेत्र
३.१ कृषि तथा पशुपन्छी
३.१ पृष्टभूमि
३.२ समस्या तथा चुनौती
३.३ लक्ष्य
३.४ रणनीति
३.५ परिमाणात्मक स्थिति
३.६ अपेक्षित उपलब्धि
३.२ सिँचाइ
३.२.१ पृष्ठभूमि
३.२.२ समस्या तथा चुनौती
३.२.३ लक्ष्य:
३.२.४ रणनीति
३.२.४ परिणात्मक स्थिति :
३.२.५. अपेक्षित उपलब्धि
३.३ भूमि व्यवस्था
३.३.१ पृष्ठिभूमि

३.३.२ समस्या र चुनौती
३.३.३ लक्ष्य
३.३.४ रणनीति
३.३.५ अपेक्षित उपलब्धि
३.४ सहकारी तथा गरिबी निवारण
३.४.१ पृष्ठिभूमि
३.४.२ समस्या र चुनौती
३.४.३ लक्ष्य
३.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति
३.४.४ परिणात्मक स्थिति
३.४.५ अपेक्षित उपलब्धि
३.५ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति
३.५.१ पृष्ठिभूमि
३.५.२ समस्या र चुनौती
३.५.३ लक्ष्य
३.५.४ रणनीति तथा कार्यनीति
३.५.५ परिणात्मक स्थिति
३.४.६ अपेक्षित उपलब्धि
३.६ संस्कृति तथा पर्यटन
३.६.१ पृष्ठिभूमि
३.६.२ समस्या र चुनौती
३.६.३ लक्ष्य
३.६.४ रणनीति
३.६.५ परिणात्मक स्थिति
३.६.६ अपेक्षित उपलब्धि
३.७ श्रम तथा रोजगारी
३.७.१ पृष्ठिभूमि
३.७.२ समस्या र चुनौती
३.७.३ लक्ष्य
३.७.४ रणनीति तथा कार्यनीति
३.७.५ परिणात्मक स्थिति
३.७.६ अपेक्षित उपलब्धि
३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण
३.९. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

परिच्छेद ४
सामाजिक क्षेत्र

४.१ स्वास्थ्य तथा पोषण
४.१.१ पृष्ठिभूमि
४.१.२ समस्या र चुनौती
४.१.३ लक्ष्य
४.१.४ रणनीति
४.१.५ परिणात्मक स्थिति
४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि
४.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि
४.२.१ पृष्ठिभूमि
४.२.२ समस्या र चुनौती
४.२.३ लक्ष्य
४.२.४ रणनीति
४.२.५ परिणात्मक स्थिति
४.२.६ अपेक्षित उपलब्धि
४.३ युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन

४.३.१ पृष्ठिभूमि
४.३.२ समस्या र चुनौती
४.३.३ लक्ष्य
४.३.४ रणनीति
४.३.५ परिणात्मक स्थिति
४.३.६ अपेक्षित उपलब्धि
४.४ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण
४.१.१ पृष्ठिभूमि
४.१.२ समस्या र चुनौती
४.१.३ लक्ष्य
४.१.४ रणनीति
४.१.५ परिणात्मक स्थिति
४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि
४.५ खानेपानी तथा सरसफाई
४.१.१ पृष्ठिभूमि
४.१.२ समस्या र चुनौती
४.१.३ लक्ष्य
४.१.४ रणनीति
४.१.५ परिणात्मक स्थिति
४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि
४.६ कार्यक्रम /आयोजनाको संक्षिप्त विवरण
४.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

परिच्छेद ५
पूर्वाधार क्षेत्र

५.१ भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकास
५.१.१ पृष्ठिभूमि
५.१.२ समस्या र चुनौती
५.१.३ लक्ष्य
५.१.४ रणनीति
५.१.५ परिणात्मक स्थिति
५.१.६ अपेक्षित उपलब्धि
५.२ सडक तथा यातायात व्यवस्था
५.२.१ पृष्ठिभूमि
५.२.२ समस्या र चुनौती
५.२.३ लक्ष्य
५.२.४ रणनीति
५.२.५ परिणात्मक स्थिति
५.२.६ अपेक्षित उपलब्धि
५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा
५.३.१ पृष्ठिभूमि
५.२.२ समस्या र चुनौती
५.३.३ लक्ष्य
५.३.४ रणनीति
५.३.५ परिणात्मक स्थिति
५.३.६ अपेक्षित उपलब्धि
५.४ सूचना तथा सञ्चार
५.४.१ पृष्ठिभूमि
५.४.२ समस्या र चुनौती
५.४.३ लक्ष्य
५.४.४ रणनीति
५.४.५ परिणात्मक स्थिति

५.४.६ अपेक्षित उपलब्धि
४.६ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण
५.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :
परिच्छेद ६
वन, वातावरण, विपद् व्यवस्थापन तथा अन्तर सम्बन्धित क्षेत्र
६.१ वन तथा जैविक विविधता
६.१.१ पृष्ठिभूमि
६.१.२ समस्या र चुनौती
६.१.३ लक्ष्य
६.१.४ रणनीति
६.१.५ परिणात्मक स्थिति
६.१.६ अपेक्षित उपलब्धि
६.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन
६.२.१ पृष्ठिभूमि
६.२.२ समस्या र चुनौती
६.२.३ लक्ष्य
६.२.४ रणनीति
६.२.५ परिणात्मक स्थिति
६.२.६ अपेक्षित उपलब्धि
६.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन
६.३.१ पृष्ठिभूमि
६.३.२ समस्या र चुनौती
६.३.३ लक्ष्य
६.३.४ रणनीति
६.४.५ परिणात्मक स्थिति
६.५.६ अपेक्षित उपलब्धि
६.४ विपद्व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता
६.४.१ पृष्ठिभूमि
६.४.२ समस्या र चुनौती
६.४.३ लक्ष्य
६.४.४ रणनीति
६.४.५ परिणात्मक स्थिति
६.४.६ अपेक्षित उपलब्धि
६.५ कार्यक्रम /आयोजनाको संक्षिप्त विवरण
६.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

परिच्छेद ७
संस्थागत विकास तथा सुशासन
७.१ कानून, न्याय तथा सुशासन
७.१.१ पृष्ठिभूमि
७.१.२ समस्या र चुनौती
७.१.३ लक्ष्य
७.१.४ रणनीति
७.१.५ परिणात्मक स्थिति
७.१.६ अपेक्षित उपलब्धि
७.२ संगठनात्मक विकास तथा मानव संशाधन
७.२.१ पृष्ठिभूमि
७.२.२ समस्या र चुनौती
७.२.३ लक्ष्य
७.२.४ रणनीति
७.२.५ परिणात्मक स्थिति
७.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

७.३ स्रोत परिचालन
७.३.१ पृष्ठिभूमि
७.३.२ समस्या र चुनौती
७.३.३ लक्ष्य
७.३.४ रणनीति
७.३.५ परिणात्मक स्थिति
७.३.६ अपेक्षित उपलब्धि
७.४ तथ्याङ्क प्रणाली र योजना व्यवस्थापन
७.४.१ पृष्ठिभूमि
७.४.२ समस्या र चुनौती
७.४.३ लक्ष्य
७.४.४ रणनीति
७.४.५ परिणात्मक स्थिति
७.४.६ अपेक्षित उपलब्धि
७.५ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण
७.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :
परिच्छेद ८
योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूलयाब्कन

अनुसुची १ :
अनुसूची २ :
अनुसूची ३:

परिच्छेद –१
परिचय

१.१ पृष्ठिभूमी

संघीयता कार्यान्वयनको महत्वपूर्ण भुमिकामा रहेका स्थानीय तहहरुको दीर्घकालीन लक्ष्य राष्ट्रिय लक्ष्य अनुसार समृद्ध पालिका र सुखी गाउँवासी हुनु पर्दछ । राष्ट्रिय पन्ध्रौ योजना र दिगो विकासका लक्ष्य तथा लुम्बिनी प्रदेश सरकारको प्रदेश आवधीक योजना र यसले लिएका लक्ष्य तथा गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले लिएका लक्ष्यहरु हासिल गर्न वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भुमिका रहन्छ । स्थानीय तहहरुको समृद्धि भनेको समग्र प्रदेश हुदै मुलुककै समृद्धि हो त्यसकारण स्थानीय तहहरु कार्यान्वयनका पक्षले प्रथम कर्ता समेत हुन् । पालिकाहरुको आवधिक योजना भनेको दीर्धकालीन सोचलाई चरितार्थ गर्ने किसिमबाट कार्यान्वयन गर्न बनाइएको हुन्छ । आवधिक योजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसार योजनाबद्धरुपमा वार्षिक विकासका कार्यक्रमहरु तय गर्नुपर्दछ । वार्षिक कार्यक्रमहरुको तजुर्मा र सफल कार्यान्वयन पश्चात निर्दिष्ट लक्ष्यहरुको हासिल र प्रतिफल मापन गर्नु समेत आवस्यक हुन्छ । आवधिक योजनाले तय गरेका विकास र समृद्धिका कार्यक्रमहरु समयमानै सम्पन्न गर्नको लागी आर्थिक स्रोत, वित्त परिचालन र वित्तीय अनुशासनको आवस्यकता पर्दछ । यसरी आवधिक योजना र वार्षिक कार्यक्रम बीच तालमेल मिलाउने, प्रतिफल मापन गर्ने र आर्थिक अनुशासन कायम गर्ने सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको उपयूक्त औजारनै मध्यमकालीन खर्च संरचना हो ।

कुशल वित्त व्यवस्थापनले आम्दानीका स्रोतहरुको उच्चतम उपयोग, प्रभावकारी वितरण र खर्च गर्ने सामर्थ वृद्धि गर्नुका साथै वित्तीय जोखिमको पुर्वानुमान र न्युनिकरणमा सधाउ पुर्याउदछ । बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई यथार्थपरक र बस्तुनिष्ठ बनाउदै दायित्वको पुर्वानुमान र आवस्यक स्रोतहरुको सुनिश्चितता एवं खोजीमा तत्परता प्रदान गर्दछ । सामान्यतया कुशल वित्त व्यवथापनको प्रयोगबाट गत वर्ष र चालूवर्षलाई आधार बर्ष मानी, आम्दानी र खर्चलाई अनुमान योग्य बनाउदै चक्रिय रुपमा आगामि आर्थिक वर्षको वार्षिक बजेट र त्यसपछिका दुईवर्षको बजेटको प्रक्षेपणनै मध्यमकालीन खर्च संरचना हो ।

नेपालमा आ.व. २०५९/६० देखि अवलम्बन गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु हो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले स्थानीय तहमा विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्न स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले स्थानीय तहले प्रत्येक आर्थिक वर्षको वजेट तर्जुमा गर्नुपुर्व आगामि तीन आर्थिक वर्षको आम्दानी र खर्चको

प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गनुपर्ने र सो संरचना तयार गर्दा आवधिक योजनालाई मार्गदर्शनका रुपमा लिनुपर्ने व्यवस्था अनिवार्य गरेको छ ।

१.२ अवधारणा तथा उद्देश्य

१.२.१ अवधारणा

सार्वजनिक वित्त ब्यवस्थापनको एक औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सरकारसँग उपलब्ध सीमित स्रोत-साधनको वस्तुनिष्ठ आकलन गर्ने र त्यसलाई योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ । यस अन्तर्गत चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धिको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी समष्टिगत वित्तीय खाका निर्धारण गरिन्छ । स्थानीय आर्थिक खाका अनुसार समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त हुने गरी स्रोत तथा खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिन्छ । संघ तथा प्रदेशबाट स्थानीय तहलाई विभिन्न शीर्षकमा प्राप्त हुने स्रोत, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आकलन तथा क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरूप बिषयगत शाखा र अन्तर्गतका निकायहरूसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको बजेट खाका तयार गरिन्छ ।

यो खाका तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरी मध्यमकालीन नतिजा खाका तयार गरिन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनामा पहिलो आर्थिक वर्षमा बजेटको वास्तविक स्रोत र खर्चको अनुमान हुन्छ भने त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गरिन्छ । पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि उपलब्धि समीक्षा गरी बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवम् थप एक वर्षको बजेट प्रक्षेपण गरिन्छ । यसरी मध्यमकालीन खर्च संरचनामा चक्रीय हिसाबले प्रत्येक वर्ष तीन वर्षको बजेटको आंकलन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र बस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ ।

१.२.२ उद्देश्य

परिवर्तन गाउँपालिकाको मध्यमकालिन खर्च संरचनाको मुख्य उद्देश्य उपलब्ध स्रोत साधनलाई नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच तालमेल गराई सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु हो । यसका अतिरिक्त मध्यमकालीन खर्च संरचनाका उद्देश्यहरू देहायबमोजिम रहेका छन्:-

(१) परिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजना र वार्षिक विकास योजनालाई बजेटसँग तादाम्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धिमुलक बनाउनु,

(२) आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गर्न र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनालाई स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु,

(३) परिवर्तन गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्नु,

४) बजेट अनुमानलाई वास्तविक र यथार्थपरक बनाई सार्वजनिक खर्चलाई अझ प्रभावकारी र कुशलताकासाथ लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्नु

५) परविर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजना अनुरुप मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नु पर्ने र मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुरुप बार्षिक विकास कार्यक्रम तर्जुमा गरी आवधिक योजनाका लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न ।

१.३ संस्थागत ब्यवस्था :

मध्यमकालीन खर्च संरचना आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच तादत्म्यता कायम गर्ने औजार भएकोले वार्षिक बजेट निर्माणमा यसको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसका लागि परिवर्तन गाउँपालिकामा देहाय बमोजिमको संस्थागत व्यवस्था गरियो :

१.३.१ स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण सम्बन्धी कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिमको गठित समितिले गर्नेछ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा यस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

(क) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यको समग्र निर्देशन गर्ने,
(ख) आगामी तीन वर्षको कुल स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गर्ने,
(ग) प्रक्षेपित कुल स्रोत र खर्चको आधारमा विषय क्षेत्रगत खर्चको सीमा निर्धारण गर्ने

१.३.२ मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदल

परिवर्तन गाउँपालिकामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको लागि देहाय बमोजिमको एक कार्यदल रहनेछ। सो कार्यदलले प्रत्येक क्रियाकलापमा एकाइ गत लागत आकलन, परिमार्जनका साथै शाखा अन्तर्गतका मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्नुका साथै शाखाहरूको विषयगत रूपमा एकीकृत बजेट मस्यौदा तयार गरेको छ।

(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - संयोजक

(ख) विषयगत शाखा प्रमुखहरू - सदस्य

(ग) योजना शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

विषयगत रूपमा एकीकृत बजेट तयारीका लागि कार्यदलले देहायबमोजिमका कार्यहरू सम्पन्न गरेको छ :

(क) विषयगत समितिहरूसँग आवश्यक समन्वय,

(ख) मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी मार्गदर्शनको मस्यौदा तयार गरी कार्यपालिकामा पेश गर्ने,

(ग) मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरी विषयगत समितिमा पेश गर्ने,

(घ) त्रिवर्षीय खर्चको प्रक्षेपणसहित बजेटको आकार र स्रोतको आकलन गरी स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण

समिति समक्ष पेश गर्ने,

(ङ) मध्यमकालीन खर्च संरचनासम्बन्धी अन्य कार्यहरू

१.३.३ विषयगत योजना तर्जुमा समितिहरू

कार्यपालिकाबाट प्राप्त स्रोत सीमा तथा मार्गदर्शनभित्र रही विषयगत शाखाहरूबाट प्राथमिकता निर्धारण भई बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश भएका कार्यक्रम तथा आयोजनालाई विषयगत समितिहरुवाट विषयगत रूपमा छलफल, विश्लेषण र पुनःप्राथमिकता निर्धारण गरी बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा कार्यका लागि बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गरियो। यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी प्रक्रियामा विषयगत समितिहरूले देहाय बमोजिमका कार्यहरू गरियो:

(क) कार्यदलबाट प्रस्तावित कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षकोबजेट उपर छलफल र विश्लेषण।

(ख) विषयगत रूपमा कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकीकरणको आधार तयार गर्ने।

(ग) कार्यक्रम तथा आयोजनाको विषयगत रूपमा प्राथिमकता निर्धारण गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गर्ने।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया

१.४.१ कार्यतालिका तथा जिम्मेवारी निर्धारण

परिवर्तन गाउँपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियासँगै आवद्ध गरी चरणबद्ध रूपमा तर्जुमा गर्ने व्यवस्था गरिएको थियो। बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा देहाय बमोजिमको कार्यतालिका अनुसार गरिएको छ :

क्रियाकलाप	समय सीमा	जिम्मेवारी
कार्यपालिकाका सदस्य र विषयगत शाखा प्रमुखहरुलाई अभिमुखीकरण	फागुन मसान्त	कार्यदल
योजना तथा कार्यक्रमको समीक्षा एवम् आर्थिक खाका तयारी	चैत्र १५ गतेभित्र	कार्यपालिका
त्रिवर्षीय खर्चको प्रक्षेपणसहित बजेटको आकार र स्रोत आकलन	वैषाख १५ गतेभित्र	स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समिति
बजेट सीमा निर्धारण तथा स्रोत बाँडफाँट	बैषाख ७ गते भित्र	स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समिति
बजेट सीमा र मार्गदर्शन स्वीकृति तथा सम्प्रेषण	बैषाख १५ गते भित्र	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी	जेठ १५ गते भित्र	विषयग शाखा र वडा कार्यालय
मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्तिम मस्यौदा तयारी	असार ५ गते भित्र	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति
मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी सभामा पेश	असार १० गते भित्र	कार्यपालिका
मध्यमकालीन खर्च संरचना र बजेटमा प्रविष्टि	असार मसान्त भित्र	आर्थिक प्रशासन/योजना शाखा

१.४.२ मध्यमकालीन खर्च सरंचना तर्जुमा प्रक्रिया

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य परिवर्तन गाउँपालिकाका लागि नवीन अभ्यास हो । यसका लागि सर्वप्रथम संरचना आवश्यकता, महत्व र प्रक्रियागत चरणहरूका बारेमा सम्बद्ध सरोकारवालाहरू स्पष्ट हुन आवश्यक भएकोले सोको लागि कार्यपालिकाका सदस्य र शाखाका प्रमुखहरूलबीच अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सम्बन्धमा निम्न अनुशारका प्रक्रियागत चरणहरू अवलम्वन गरियो :

क. चालु आवधिक योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको समीक्षा

आर्थिक वर्षको पुस मसान्तभित्र आवधिक योजनाका लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकता तथा वार्षिक विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था समेतलाई विश्लेषण गरी समीक्षा प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार कार्यपालिका, विषयगत शाखा, वडा कार्यालयसँग छलफल गरी योजना शाखाले तयार गरेको छ । समीक्षा प्रतिवेदन तथा विगतको उपलब्धि, आय र खर्चको प्रवृत्ति विश्लेषण गरी परिवर्तन गाउँपालिकाको आर्थिक खाका तयार गरेको छ। परिवर्तन गाउँपालिकाको आर्थिक खाकामा स्थानीय उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी खाका समावेश गरएको छ । परिवर्तन गाउँपालिकाको आर्थिक खाका अनुसार समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त हुने गरी स्रोत तथा खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ ।

परिवर्तन गाउँपालिकाको विकासको विद्यमान स्थिति र उपलब्धीको समीक्षा

क्र.स.	सूचक	एकाई	गत आ.व.२०८०।८१	चालु आ.व. को अनुमानित उपलब्धी
१	वार्षिक उत्पादन	रु लाखमा		
२	औषत प्रति व्यक्ति आय	रु लाखमा		
३	उद्योग, व्यापार र व्यवसाय	संख्या		
४	औचारीक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	कार्यदिन		
५	२ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिमा	प्रतिशत		
६	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत		

७	प्राविधिक शिक्षा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या		
८	रोजगारिमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत		
९	स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	कि.मि.		
१०	स्थानीय रडक (ग्रावेल)	कि.मि.		
१२	स्थानीय सडक (धुले/कच्ची)	कि.मि.		
१३	३० मिनेतको दुरीमा यातायात पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत		
१४	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत		
१५	सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत		
१६	उर्जा उपयोगमा नवीकरणीय उर्जाको अनुपात	प्रतिशत		
१७	आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत		
१८	५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत		
१९	विपद्का घटनाबाट प्रभावित परिवार	प्रति हजार		
२०	मातृभाषामा पठनपाठन हुने विद्यालय	संख्या		
२१	सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत		
२२	पर्यटन आगमन	संख्या		

ख. त्रिवर्षीय खर्चको प्रक्षेपण सहित बजेटको आकार र स्रोत आकलन

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले परिवर्तन गाउँपालिकाको राजस्व सुधार योजना तथा विगत वर्षहरूको वास्तविक आन्तरिक आयको प्रवृत्ति विश्लेषणको आधारमा र आन्तरिक आयको प्रक्षेपण आधारमा आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गरिएको छ । त्यसैगरी सङ्घ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकमको हकमा आगामी आर्थिक वर्षको निमित्त प्राप्त बजेट सीमाको आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ। नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रोयल्टी रकमको प्रक्षेपण गर्दा विगत वर्षहरूमा प्राप्त भएको रोयल्टी रकमलाई आधार मानिएको छ । जनसहभागिता तथा अन्तर स्थानीय तह साझेदारी वापत परिचालन हुनसक्ने स्रोतको हकमा क्रमशः विगत वर्षको जनसहभागिताको रकमको प्रवृत्ति र गाउँपालिकाको जनसहभागिता परिचालन नीति एवम् अन्य स्थानीय तहसँग भएको समझदारीका आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ । आर्थिक वर्षको यथार्थ स्थिति, चालु आर्थिक वर्षको अनुमान र मध्यमकालीन खर्च संरचना एवम् विषय क्षेत्र/उपक्षेत्रगत खर्चको आवश्यकताको आधारमा खर्चको आवश्यकताको आकलन तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, आन्तरिक तथा बाह्य वित्तीय साधनको सम्भावना, राजस्व तथा व्ययको प्रक्षेपण र प्राथमिकताको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षको बजेटको आकार तथा थप दुई आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोतको आकार निर्धारण गरेको छ।

ग. बजेट सीमा निर्धारण तथा बाँडफाँट

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले तयार गरेको आगामी तीन वर्षको कुल स्रोत तथा खर्चको प्रक्षेपणको आधारमा बजेट सीमा निर्धारण गरिएको छ। बजेट सीमा निर्धारण तथा स्रोतको बाँडफाँट गर्दा आवधिक योजना र विषय क्षेत्रगत रणनीतिक तथा लक्ष्य तथा उपलब्धिलाई आधार बनाइएको छ । यसैगरी क्रमागत कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु, स्थानीय गौरवका आयोजनाहरु तयार गरि उपक्षेत्रगत रूपमा स्रोतको बाँडफाँट गएिको छ।

घ. बजेट सीमा र मार्गदर्शन स्वीकृति तथा सम्प्रेषण

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले तयार गरेको आगामी तीन वर्षको कुल स्रोत तथा खर्चको अनुमान र प्रक्षेपण, विषय क्षेत्र/उपक्षेत्रगत बजेट सीमा र मार्गदर्शन उपर कार्यपालिकाले छलफल गरी स्वीकृत गरेको छ। यसरी स्वीकृत भएको खर्च अनुमानमा चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्था सम्बन्धी विवरण समावेश गरिएको छ। बजेट तर्जुमा सम्वन्धी मार्गदर्शन तयार गर्दा चालु आवधिक योजना मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यकमको लक्ष्य र उपलब्धीको आधारमा आगामी बर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने विषयहरु समेत समावेश गरिएको छ। स्वीकृत बजेट सीमा र मार्गदर्शनलाई समयसीमा तोकि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले अनुसुची ३ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित शाखा र वडा कार्यालयमा पठाइएको थियो ।

परिच्छेद २ :

मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा दशौं योजना देखि नै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गर्ने पद्धतिको शुरुवात गरिएको थियो । स्थानीय तहको सामाजिक आर्थिक लगायत समग्र विकास र समृद्धिका लागि सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। यसका लागि साधनको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासनका तीनै पक्ष उत्तिकै प्रभावकारी हुनु पर्दछ । यी तीनवटै पक्षहरुमा सुधार गर्ने उपाय तथा औजारको रुपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई लिन सकिन्छ। स्थानीय तहको हकमा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ को परिच्छेद ५ (सार्वजनिक खर्च व्यवस्था), दफा १७ अनुसार तयार गर्नु पर्दछ। स्थानीय तहले दफा १६ बमोजिमको सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी ३ आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गर्नु पर्दछ। यसैलाई आधार मानी यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ।

नेपालको संविधान कार्यान्वयनका क्रममा तीनै तहमा सम्पन्न भएका निर्वाचनहरु पश्चात संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारहरु गठन भई क्रियाशील भएका छन् । संविधानले परिकल्पना गरे बमोजिमको अर्थ व्यवस्था कायम गर्ने सोचलाई मनन् गर्दै परिवर्तन गाउँपालिकाको पहिलो आवधिक योजनासँग सामन्जस्य हुनेगरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८०/८१–२०८२/८३) तर्जुमा गरिएको छ । यस दस्तावेज तयार गर्दा पहिलो आवधिक योजना (२०७६/७७–२०८०/८१) मा उल्लेखित सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता एवम् नीति तथा कार्यक्रम र दिगो विकास लक्ष्य, २०३० को मार्गचित्रलाई मुख्य आधार लिइएको छ। साथै, परिवर्तन गाउँकार्यपालिका बाट मिति २०८०/..../...... मा स्वीकृत आगामी आर्थिक वर्षको स्रोतको आँकलन तथा विकास कार्यक्रमको बाँडफाँटका आधार बमोजिम साविकमा प्रदेश सरकार तथा केन्द्रीय सरकारबाट प्राप्त हुने कार्यक्रमहरु तथा बजेटलाई समेत यस दस्तावेजमा समेटिएको छ।

२.२ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

दीर्घकालीन सोच सहितको पहिलो गाउँको विकास आवधिक योजनामा उल्लेखित सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति र कार्यनीतिहरु प्रस्तुत मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरिएको छ।

सोच

"परिवर्तन गाउँरपालिकाको चाहना शान्त, समृद्ध र सुन्दर समाजको स्थापना"

दीर्घकालिन लक्ष्य

सामाजिक न्यायसहितको मध्यम आय भएका गाउँपालिकाको स्तरमा पुग्ने

उदेश्य

समष्टिगत उदेश्य :

१. व्यबसायिक कृषि, पर्यटन, उर्जा, पशु, घरेलु उद्योग, सहकारी र पर्यटनको विकास गरी गाउँपालिका वासीको रोजगारी र आयआर्जनमा बृद्धि गरी उनीहरुको आयआर्जन बृद्धि गर्ने ।

२. महिला बालवालिका, दलित, जनजाती, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु तथा युवाहरुको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन प्रभावकारी स्वास्थ्य तथा गुणस्तरिय शिक्षा प्रदान गरी समानुपातिक तथा समावेशीको आधारमा गाउँपालिकाको समस्टिगत विकास गर्ने ।

३. पालिकाभरी भौतिक पूर्वाधारको विकास गरी पालिकावासीहरुको आर्थिक तथा सामाजिक स्थितिमा पहुच पुर्याउने ।

४. वन क्षेत्रको उचित व्यवस्थापनद्वारा वन पैदावरमा आधारीत श्रोतहरुको अधिकतम परिचालन गरी वातावरणीय पक्षमा सुधार ल्याई गाउँपालकिा वासीको सामाजिक, आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउने ।

५. स्थानीय सरकार, गैर सरकारी, सामाजिक संस्थाहरुको संस्थागत विकास गरी निजी क्षेत्रसँग समन्वय र साझेदारी गर्दै संस्थागत विकास गरी मानव अधिकारको स्थितिमा सुधार ल्याउने ।

रणनीति

नेपालले अंगीकार गरेको दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौं योजनाको लक्ष्य र प्रदेशको लक्ष्य संग तादत्म्यता हुने गरी निर्धारण गरिएको लक्ष्य हासील गर्न प्रथम आवधिक योजनाले रणनीति निर्धारण गरेको छ । यसका लागि सरकारी क्षेत्र लगायत निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्रलाई एक अर्काको परिपूरकका रुपमा परिचालन गर्ने रणनीति अवलम्वन गरिएको छ ।

समस्टिगत रणनीतिहरु :

१. पर्यटन र पूर्वाधारलाई गाउँ विकासको अग्रणी क्षेत्र र प्रमुख साधनको रुपमा अवलम्बन गर्ने ।

२. परम्परागत कृषि प्रणालीलाई व्यवसायिक प्रणाली रुपान्तरण गरी कृषिको व्यवसायीकरण र विविधिकरणको माध्यमबाट कृषिमा आधुनिकिकरण गर्ने ।

३. गाउँपालिका भित्र तथा बाहिर रहेको मानवीय तथा वित्तीय पूंजी आकर्षित गरी व्यवसाय व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको विकास तथा विस्तारद्धारा युवाशक्तिलाई गाउँपालिकाको विकास अभियानमा संलग्न गराउने ।

४. युवा आकर्षण कार्यक्रम मार्फत यस गा.पा का युवाहरुलाई गाउँमै रोजगार र्सजना गराई Brain Drain लाई रोक्ने ।

५. सन्तुलीत एवं समावेशी विकास, रोजगारी सिर्जना, सामाजिक सद्भाव र गरिबी न्यूनिकरण र दिगो शान्तिमा योगदान पुग्ने कार्यक्रममा जोडदिने ।

६. सामाजिक सद्रभाव कायम राखी दीगो शान्ति हासिल गर्न समन्यायिक तथा लैंगिक समता एवं सामाजिक समावेशीकरणमा विशेष प्राथमिकता दिई स्थानीय स्वामित्व सहित विकास कार्यमा जोड दिने ।

७. लक्षित वर्गको सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक सशक्तिकरणको लागी सामाजिक परिचालन कार्यक्रमको सुदृणीकरण गर्ने ।

८. विकास तथा सेवा प्रवाहलाई सर्वसुलभ, सहज, नतिजामूलक, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउन विशेष गरी लक्षित वर्ग र समुदायको संलग्नता वढाउन नागरिक संस्थाहरुको क्षमता विकासका कार्यहरुमा वृद्धि गर्ने ।

९. वन, जलाधार खोलानाला लगायतका प्रार्कतकि स्रोतको एकीकृत व्यवस्थापन मार्फत दिगो रुपमा संरक्षण गर्ने ।

१०. जलवायु परिवर्तन, विपद जोखिम व्यवस्थापन, पर्यावरण तथा बालमैत्री स्थानीय शासन प्रणलीलाई विकास आयेजना तथा कार्यक्रमहरुमा साझा सवालको रुपमा सम्बोधन गर्ने । भु-उपयोग योजना, एकिकृत व्यवस्थित वस्ती तथा शहरी विकास, जलाधार र जलस्रोत संरक्षण क्षेत्रको योजना तर्जुमा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।

११. नतिजामूखी अनुगमन प्रणाली अवलम्वन गर्ने

१२. प्रभावकारी सेवा प्रवाहकालागी सूचना प्रविधिमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रमलाई बढावा दिई संचालन गर्ने ।

१३. स्थानीय शासनलाई जनुखी, उत्तरदायी र पारदर्शी बनाउन, अध्ययन तथा सर्वेक्षण, नागरिक संलग्नता, पालना, सार्वजनिक संवाद, नतिजा मापन तथा प्राप्त नतिजाहरुको प्रसारण र प्रकाशन गर्ने ।

१४. योजनाको नियमित प्रगति समीक्ष, सामाजिक परिक्षण, मध्यावधि तथा अन्तिम मूल्यांकन गरी नतिजाहरु सार्वजनिक गर्ने ।

१५. जनस्वास्थलाई अभिवृद्धि गर्न प्रचारात्मन कार्य तथा स्वास्थ्य पूर्वाधारको विकासमा ध्यान दिने ।

१६.स्थानीय उत्पादन र जनशक्तिलाई सहुलियत र प्रोत्साहन गर्ने ।

१७. दिगो विकास लक्ष्य लाई मुल आधार बनाई गाउँपालिका स्तरमा दिगो लक्ष्य हासिल गर्ने ।

२.३ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

परिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले अवलम्बन गरिएको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, नीति, कार्यक्रम, योजना, प्रक्षेपीत राजस्वका आधारमा कार्यान्वयन गरी कार्यक्रम तथा आयोजना सम्पन्न भएका हुनेछन् । यसबाट कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिबृद्धि भई तीब्र आर्थिक बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । आर्थिक बृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न लगानीमा वृद्धि हुनुको साथै स्थानीय श्रमशक्तिको उत्पादनमा उपयोग र स्थानीय प्राकृतिक श्रोतको दिगो परिचालन गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रमा गतिशीलता आउनुका साथै निजी, सहकारी र सामुदायीक क्षेत्रको परिपूरकात्मक सहकार्य मजबुत एवम् सुदृढ भई गाउँपालिकामा पूँजी निर्माण हुनेछ भन्ने आधार तथा गाउँपालिका भित्रको आर्थिक कृयाकलापको आधारमा आर्थिक लक्ष्य निर्धारण गरिएको तथा गाउँपालिका अन्तर्गतका सम्बन्धित कार्यालयबाट प्राप्त तथ्यांकको आधारमा समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य र खाका तयार पारिएको छ ।

मध्यमकालीन आर्थिक खाका

क्र.स.	सूचक	एकाइ	गत आ.व.को उपलब्धि	चालु आ.व.को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					आ.व.	आ.व.	आ.व.
१.	बार्षिक उत्पादन	रु. लाखमा					
१.१	कृषि	रु. लाखमा					
१.२	गैर कृषि (उद्योग र सेवा)	रु. लाखमा					
२.	औषत वार्षिक आय	रु. लाखमा					
३.	उद्योग, व्यापार र व्यावसाय	संख्या					
४.	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	कार्यदल					
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत					

विषय क्षेत्रगत खर्च संरचना **रकम रु लाखमा**

क्र. स.	उपक्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.लाखमा)	खर्च प्रतिशत	पुष्ट्याई	आगामी तीन बर्षको उपलब्धि सूचक
१	आर्थिक विकास	-कृषकहरुको बजारीकरणको लागत कम गरी बिक्रीमुल्य नाफाजनक हुनेछ।-कृषकहरुको कृषि पेशामा जोखिम न्युनिकरण तथा कृषकहरुलाई क्षतिपुर्तिको सुनिश्चितता गर्न।कृषकहरुको बिमाशुल्क र दुर्घटना बिमाशुल्कमा ५०% रकम अनुदान पाउनेछन।-कृषकहरुको बाली बिरुवा रोग	आ.व. २०८०/८१ देखि आ.व. २०८०/८१ सम्म				
1	कृषि उपज ढुवानीमा अनुदान			२००००००			
	कृषकको दूर्घटना बिमा र बाली बिमाशुल्कमा 50% रकम अनुदान तथा कृषि,पशुपन्छी बिमा अभिकर्ताको आधारभुत तालिम सन्चालन			200000			

	बाली उपचार शिविर कार्यक्रम सन्चालन	किरा मुक्त गरी स्वस्थकर उत्पादन गर्न।—कृषकहरुले उक्त तालिमबाट उक्त सामाग्रीहरुको उपयुक्त तरिकाले प्रयोग र बिग्रेमा मर्मत गर्न सक्नेछन।—कृषकहरुले उन्नत तथा हाइब्रीड जातको तरकारीको बिउबिजन,च्याउको बिउ,उपचारको लागी बिषादी,हर्मोनहरु ५०% छुट तथा अनुदामा पाउनेछन। -कृषकहरुले उन्नत जातका फलफुलका बिरुवाहरु ७५% छुट तथा अनुदामा पाउनेछन। - कृषकहरुले उन्नत जातको मकै तथा गहुँको बिउहरु ७५% छुट तथा अनुदामा पाउनेछन।—कृषकहरुले आफ्नो माटोको अवस्थाको बारेमा जानकारी लिई सो अनुसार बालीनाली लगाउन र माटोको उपचार गर्न सक्नेछन।—कृषकहरुको ज्ञान सिपको क्षमता बृद्धि हुनेछ।कृषकहरुको उत्कृष्ट काम र पेशालाई सम्मान गरी कृषक र कृषि पेशालाई समाजमा सम्मानित र मर्यादित गरिनेछ।		200000			
	कृषि औजार,उपकरण सामाग्रीहरुको मर्मत संभार तालिम			300000			
	50 प्रतिशत अनुदानमा च्याउको बिउ,तरकारीको बिउबिजन,बिषादी,हर्मोन,खाद्यतत्वहरु(सुक्ष्म, कम्पिलिट),भिटामिनहरु,निलोतुथो,कृषि चुन तथा कृषि सामाग्रीहरु बितरण कार्यक्रम ढुवानी सहित			400000			
	75 प्रतिशत अनुदानमा मकै र गहुँको मुल बिउ तथा उन्नत विउ वितरण ढुवानी सहित			300000			
	75 प्रतिशतअनुदानमा उन्नत जातका फलफुलको बिरुवा बितरण			400000			
	माटो शिविर कार्यक्रम			200000			
	ब्यवसायिक कृषक,कृषक समुहहरुको क्षमता अभिवृद्धि तालिम			200000			
	उत्कृष्ट कृषकहरुलाई सम्मान कार्यक्रम			100000			
२	सामाजिक विकास						
३	पूर्वाधार विकास						
४	वन, वातावरण, विपद व्यवस्थापन तथा अन्तर सम्बन्धित						
५	सुशासन तथा संस्थागत विकास						

२.४ मध्यमकालीन नतिजा खाका

समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको मुल राष्ट्रिय लक्ष्य पछयाउन गाउँपालिकाले संघ र प्रदेश सरकारका राष्ट्रिय एंव प्रादेशिक लक्ष्यहरुलाई पछयाउदै लैजानुपर्ने आवस्यकता हुन्छ । गाउँपालिकाले आवधिक योजनामा उल्लेखित स्थानीय लक्ष्य बमोजिम प्रमुख परिमाणत्मक लक्ष्यका आधारमा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत गन्तव्य र सूचक निर्धारण गरिएको छ । उल्लेखित सूचकहरुको विद्यमान स्थिति तथा आगामी तीन वर्षको अपेक्षित उपलब्धि तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

मध्यमकालीन नतिजा खाका

क्र. सं.	सूचकहरु	इकाई	चालु आ.व. सम्मको उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य परिमाण		
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	निरपेक्ष गरिबी	प्रतिशत				
२	प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय	रु.				
३	आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने जनसंख्या	प्रतिशत				
४	बेराजगारी दर	प्रतिशत				
५	रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत				
६	आयात-निर्यातको वार्षिक औषत आनुपान	अनुपात				
७	आधारभुत तह (कक्षा १-८ सम्म) को खुद भर्नादर	प्रतिशत				
८	साक्षरता दर	प्रतिशत				
९	औषत आयु	वर्ष				
१०	५ वर्ष मुनीको वाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	संख्या				
११	मातृमृत्यु दर (प्रति लाख जीवित जन्ममा) प्रति १ लाखमा ………	संख्या				
१२	खानेपानी सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत				
१३	विद्युत सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत				
१४	दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत				
१५	वर्षभरी नियमित सिंचाई भएको खेतीयोग्य भूमि	हेक्टर				
१६	इन्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत				
१७	वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत				
१८	पालिकाको सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट अनुभुति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत				

२.५ मध्यमकालीन बजेट खाका

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ का आधारमा राजस्वका स्रोतहरुको परिचालन गर्ने अधिकार स्थानीय तहमा हस्तान्तण भइसकेको अवस्था छ । साथै केही राजस्व संघले संकलन गरेतापनि प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँड गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाको स्रोत आँकलन तथा बजेट अनुमान एवं प्रक्षेपण गर्दा देहायका आधारहरु अबलम्बन गरिएको छ :

१. अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहले राजस्व संकलन गर्ने अधिकार क्षेत्रमा रही राजस्व अनुमान एकिन गरिएको छ ।
२. प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाडबाट वर्दघाट नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने बजेट अनुमान एकिन गरिएको छ ।
३. संघ सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाडबाट वर्दघाट नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने बजेट अनुमान एकिन गरिएको छ ।

मध्यमकालीन बजेट खाका **रु हजारमा**

क्र. सं.	विवरण	गत आ.व.को यथार्थ	चालु आ.व.को संशोधित अनुमान	मध्यमकालीन बजेट अनुमान र प्रक्षेपन			
				आ.व. २०८०/८१ को अनुमान	आ.व. २०८१/८२ को अनुमान	आ.व. २०८२/८३ को अनुमान	तीन वर्षको कुल
१	आन्तरिक आय						
२	रजस्व बाँडफाडबाट प्राप्त रकम						
	(क) नेपाल सरकार						
	(ख) प्रदेश सरकार						
३.	रोयल्टी बाँडफाँड						
	(क) वन रोयल्टी						
	(ख) खानी रोयल्टी						
	(ग) विद्युत रोयल्टी						
	(घ) पर्वतारोहण रोयल्टी						
	(ङ) पानी तथा अन्य रोयल्टी						
४	नेपाल सरकार वित्तीय हस्तान्तरण						
	(क) वित्तीय समानीकरण अनुदान						
	(ख) सशर्त अनुदान						
	(ग) समपूरक अनुदान						
	(घ) विशेष अनुदान						
५.	प्रदेश सरकार वित्तीय हस्तान्तरण						
	(क) वित्तीय समानीकरण अनुदान						
	(ख) सशर्त अनुदान						
	(ग) समपूरक अनुदान						
	(घ) विशेष अनुदान						
६.	आन्तरिक ऋण						
७	अन्य अनुदान (संघ, प्रदेश, जिल्ला समन्वय लगायत अन्य						
८.	जनसहभागिता						

९.	अन्तर स्थानीय तह साझेदारी रकम						
१०	मौज्दात रकम						
	जम्मा						

२.६ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँड

आगामि तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तलनात्मक विवरण तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ :

२.६.१ रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण **रु हजारमा**

रणनीतिक संकेत	**रणनीतिक स्तम्भ**	**चालु आ.व. को संशोधित अनुमान**		**आ.व. २०८०/८१**		**आ.व. २०८१/८२**		**आ.व. २०८२/८३**	
		रकम	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**
१	कृषि, उद्योग र पर्यटन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरि आर्थिक वृद्धि	५४५०० ००।		३३०००० ०।		११०० ०००० ।		१५० ००० ००।	
२	भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा विस्तार								
३	गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्य विस्तार गरी मानविय पूँजि निर्माण								
४	सामाजिक समावेशिता र लैङ्गिक समता प्रवर्द्धन								
५	प्रभावकारी विपद व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलित विकास								
६	विधिको शासन कायम गर्दै सुशासनको प्रत्याभुति								
	कुल जम्मा								

२.६.२ प्राथामिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण **रु हजारमा**

प्राथामिकताक्रम	**आयोजनाको संख्या**	**चालु आ.व. को संशोधित अनुमान**		**आ.व. २०८०/८१ विनियोजन रकम**		**आ.व. २०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण**		**आ.व. २०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण**	
		रकम	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**
पहिलो ()									
दोस्रो ()									
तेस्रो ()									
कुल जम्मा									

२.६.३ दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण **रु हजारमा**

संकेत नं.	**दिगो विकास लक्ष्य**	**चालु आ.व. को संशोधित अनुमान**		**आ.व. २०८०/८१ को विनियोजन**		**आ.व. २०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण**		**आ.व. २०८२/८३ खर्च प्रक्षेपण**	
		रकम	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**	**रकम**	**प्रतिशत**

१									
२	भोकमरीको अन्त्य र खाद्य सुरक्षा								
३	स्वास्थ र समृद्ध जीवनस्तर								
४	न्यायोचित र गुणात्मक शिक्षा								
५	लैगिंक समानता								
६	खानेपानी र सरसफाई								
७	उर्जामा सबैको पहुँच								
८	दिगो आर्थिक वृद्धि र मर्यादित रोजगारी								
९	पूर्वाधारहरु निर्माण र औद्योगीकरण प्रवर्द्धन								
१०	समाज भित्रको असमानता घटाउने								
११	समावेशी र सुरक्षित मानव बस्ती तथा बजार (शहर)								
१२	दिगो उपयोग र उत्पादन								
१३	जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्युनिकरण								
१४	वनको दिगो व्यवस्थापन र जैविक विविधता								
१५	समावेशी संस्थाहरुको स्थापना								
१६	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय								
१७	विधिको शासन कायम गर्दै सुशासनको प्रत्याभुति								

२.६.४ लैंङ्गिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण **रु हजारमा**

संकेत नं.	लैङ्गिक संकेत	चालु आ.व. को संशोधित अनुमान		आ.व. २०८०/८१ को विनियोजन		आ.व. २०८१/८२ को खर्चको प्रक्षेपण		आ.व. २०८२/८३ को खर्चको प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ								
२	अप्रत्यक्ष लाभ								
३	तटस्थ								
	कुल जम्मा								

२.६.५ जलवायु संकेतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण **रु हजारमा**

संकेत नं.	जलवायु संकेत	चालु आ.व. को संशोधित अनुमान		आ.व. २०८०/८१ को विनियोजन		आ.व. २०८१/८२ को खर्चको प्रक्षेपण		आ.व. २०८२/८३ को खर्चको प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ								
२	अप्रत्यक्ष लाभ								
३	तटस्थ								

	कुल जम्मा								

२.६.६ स्थानीय गौरवका आयोजनाको तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण रु हजारमा

उपक्षेत्र	आयोजना र कार्यक्रम	गत आ.व. को यथार्थ रकम प्रतिशत	चालु आ.व. को संशोधित अनुमान	आ.व. २०८०/८१ को विनियोजन	आ.व. २०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण	आ.व. २०८०/८१ को को खर्च प्रक्षेपण
पर्यटन						
कृषि पशु						
कृषि	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम					
पशु						
सम्पदा						
सिँचाई						
शिक्षा						
स्वास्थ्य						
लैससास						
समाजकल्याण						
फोहोरमैला						
प्रकोप तथा विपद						
जलस्रोत						
उर्जा						
यातायात पुर्वाधार						
सडक						
पुल						
भवन तथा सहरी केन्द्र						
संस्थागत विकास						
गरिबी निवारण						
शान्ति सुरक्षा						
संस्थागत विकास						
कुल जम्मा						

२.६.७ विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको तीन आर्थिक वर्षको बजेट हनुमान तथा प्रक्षेपण रु.हजारमा

विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	कार्यक्रम र आयोजना को संख्या	आ.व. २०८०/८१ को व्यय अनुमान				आ.व. २०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण				आ.व. २०८२/८३ को खर्च प्रक्षेण			
		कुल	चालु	पुँजिगत	वित्तिय	कुल	चालु	पुँजिगत	वित्तिय	कुल	चालु	पुँजिगत	वित्तिय
आर्थिक विकास क्षेत्र													

कृषि		३३०००००।	३३०००००।			११००००००।	६००००००।	५००००००।		१५००००००।	८००००००।	७००००००।	
उद्योग													
पर्यटन													
सहकारी													
पशुपंक्षी विकास													
जलश्रोत तथा सिँचाई													
सामाजिक विकास													
शिक्षा													
स्वास्थ्य													
खानेपानी र सरसफाई													
भाषा तथा संस्कृति													
लैससास													
युवा तथा खेलकुद													
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण													
पुर्वाधार विकास क्षेत्र													
यातायात पूर्वाधार													
भवन, आवास तथा शहरी विकास													
उर्जा													
सम्पदा पूर्वाधार													
पुल निर्माण													
वन वातावरण तथा अन्तर सम्बन्धीत विकास													
वातावरण तथा जलवायु													
विपद व्यवस्थापन													
गरिबी निवारण													
शान्ति तथा													

सुव्यवस्था													
संस्थागत विकास क्षेत्र (कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक)													
कुल जम्मा													

परिच्छेद ३
आर्थिक क्षेत्र

पंरिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेको आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

आर्थिक विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान **रकम रु. हजारमा**

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आ.व. २०८०/८१	३३०००००।	३३०००००।			२३०००००।	१००००००।		
आ.व. २०८१/८२	११००००००।	६००००००।	५००००००।		५००००००।	४००००००।	२००००००।	
आ.व. २०८२/८३	१५००००००।	८००००००।	७००००००।		६००००००।	५००००००।	४००००००।	

३.१ कृषि तथा पशुपन्छी

३.१ पृष्टभूमि

जनसंख्याको अधिकाश संख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागि कृषिमा निर्भर रहेको एवं कृषि क्षेत्रमा साना र मझौला किसानहरुको बढी संलग्नता रहेको छ । यस गाउँपालिकाको प्रमुख आर्थिक क्षेत्र मध्ये कृषि एक हो । मुलतः कृषि प्रणली निर्वाहमुखी हुनु र यसमा संलग्न श्रमिकहरुको उत्पादकत्व निकै कम रहदा यस क्षेत्रवाट श्रमशक्तिको पलायन बढ्दो छ । सिंचाइ सुविधाको अभावमा कृषि क्षेत्रमा उपलब्धि गुमिरहेको छ । कृषि क्षेत्रको प्रमुख बाली अन्तर्गत खाद्यान्न, फलफुल, अदुवा, तरकारी, माछामासु आदी पर्दछन् । आर्थिक कृयाकलापमा बृद्धि ल्याउन कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायीकरण, विविधिकरण गर्न आबस्यक छ । दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न स्थानीय जनताको आयमा बृद्धि हुने गरी गाउँपालिकाको स्रोत साधन परिचालन गरिनेछ । यसबाट रोजगारीमा बृद्धि भई स्थानीय जनताको आय आर्जनमा बृद्धि हुनेछ । उक्त सन्दर्भमा प्रमुख खाद्यान्न, फलफूल, अनुवा, तरकारी र माछामासु उत्पादनमा आत्मनिर्भरताका लागि कृषिमा नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत सुधार गरी लगानीको वातावरण निर्माण गरिनेछ ।

३.२ समस्या तथा चुनौती

यस गाउँपालिकाको कृषि विकासमा सिंचाइ सुविधाको अभाव, स्रोत साधन र सामाग्रीको न्यून उपलब्धता, आबस्यक भौतिक पूर्वाधारहरु जस्तै सिँचाइ, सडक, कृषि बजार, शीत भण्डार, गोदाम घर, संकलन केन्द्र आदी कृषि विकासको मुल समस्याको रुपमा लिइएको छ । वास्तविक कृषकको पहिचान गरी पशुपालन व्यवसायमा संलग्न गर्न नसकिएको तथा उत्पादित कृषि उपजको बजारीकरण एवं उचित मूल्यमा विक्रि वितरण समेत नभएको ।

३.३ लक्ष्य

दिगो र व्यावसायिक विकासद्धारा कृषि क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी र आय आर्जन उन्मुख वनाउने।

३.४ रणनीति

- कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व र प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गर्ने ।
- तुलनात्मक लाभ हुनसक्ने स्थानीय बालीनाली र आधारभुत खाद्य वस्तुको उत्पादनबाट आधारभुत आय हासिल गर्ने ।
- कृषि क्षेत्रको अतिरित्त श्रमशक्तिलाई कृषि तथा गैरकृषिमा आधारित सेवा र उद्योग क्षेत्रतर्फ आकर्षित गरी यस क्षेत्रमाथिको निर्भरता कम गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन र प्रकोपवाट पर्ने नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्दै वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने ।
- कृषि तथा पशुसेवामा प्रयोग भइरहेको स्थानीय सिपलाई आधुनिक सिप र प्रविधिमा अनुमिलन गराइ दिगो कृषि विकास गर्ने ।
- सिंचाइका उपयुत्त प्रविधि समेतको उपयोग गरी सिंचित क्षेत्र विस्तार गर्ने ।

३.५ परिमाणात्मक स्थिति

कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी कृषि उपजमा आत्मनिर्भर हुने

३.६ अपेक्षित उपलब्धि

कृषि क्षेत्रको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गरी स्थानीय अर्थतन्त्रमा टेवा पुग्नेछ ।

३.२ सिँचाइ

३.२.१ पृष्ठभूमि

यस परिवर्तन गाउँपालिका भएर बहने विभिन्न मुहान तथा खोलाहरु बाट गाउँपालिकाको खेती योग्य भुमीमा सिँचाइ सुविधा पूर्याइ रोजगारी र आर्थिक विकासका नयाँ क्षेत्रहरुको ढोका खुल्न सक्ने देखिन्छ । यसबाट गाउँपालिकाको खाद्यन्न उत्पादनमा बृद्धि भइ खाद्य सुरक्षको अवस्थामा सुधार गर्न र निर्यातमा योगदान पुग्ने देखिन्छ ।

३.२.२ समस्या तथा चुनौती

प्राकृतिक प्रणालीमा आधारीत नदी (रन अफ द रिभर) आधारीत भएकोले वर्षैभरि भरपर्दो सिँचाई सुबिधा उपलब्ध गराउन नसक्नु, प्राकृतिक मुल तथा मुहानहरु सुक्दैजानु, नदीजन्य निर्माण सामाग्रीको अत्यधिक दोहन हुनाले नदीको बेड लेभल घट्दै जानु आदी यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन्

३.२.३ लक्ष्यः

कृषि योग्य भूमिमा दिगो एवम्भरपर्दो सिँचाई सुबिधा उपलब्ध गराउने ।

३.२.४ रणनीति

- कृषि विकास रणनीति अनुसार गुरुयोजना बनाई सिँचाई योजनाहरुको विकास एवम्विस्तार गर्ने ।
- छिमेकी स्थानीय तह, संघ र प्रदेश संग समन्वय गरी बाह्रै महिना सिँचाई सुविधा उपलब्ध हुने आयोजनालाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाउने।

३.२.४ परिणात्मक स्थिति :

कृषि योग्य जमिनमा बाह्रै महिना सिँचाई सुविधा उपलब्धहुन सक्ने ।

३.२.५. अपेक्षित उपलब्धि

सिँचाई सेवाको विकास र विस्तार भई खेतीयोग्य जमीनमा सिँचाई सुविधा उपलब्ध हुनेछ ।

३.३ भूमि व्यवस्था

३.३.१ पृष्ठिभूमि

भूमिको समुचित उपयोग सुनिश्चि गर्न स्थानीय जनताको स्वामित्व रहेको जमीन र सार्वजनीक जमीनको पारदर्शिता, जवाफदेहिता, विद्यमान ऐन, नियमका आधारमा गाउँपालिकाले जनताको भावना, जमीनको उत्पादन तथा उत्पादकत्वको सम्भावना, दिगो उपयोगको सम्भावनालाई ध्यानमा राखी जमीनको प्रभावकारी परिचालन गरिने छ ।

३.३.२ समस्या र चुनौती

कृषि योग्य भूमिको बाँझो रहनु, योजनाबद्ध बसोबास प्रणालिको व्यवस्था लागु नहुनु । भूउपयोग योजना तयार गरी कार्यान्वयन नहुनु, नापनक्सा कार्यमा समयानुकुल आधुनिक प्रविधिको अवलम्वन यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौति हुन् ।

३.३.३ लक्ष्य

भूमि व्यवस्थालाई गाउँपालिकाको दिगो विकासको आधार बनाउने ।

३.३.४ रणनीति

- जनसहभागीत जुटाई क्षमता, उपयुक्तता र आबस्यकताका आधारमा भूमिको वर्गिकरण तथा उपयोग सुनिश्चित गरी उत्पादन बृद्धि गर्ने ।
- आधुनिक प्रविधिमा आधारित नाप नक्सा तयार गर्ने ।

३.३.५ अपेक्षित उपलब्धि

गुणस्तरिय भौगोलिक सूचना प्रणालि विकास भई नीत निर्माण, योजना तर्जुमा र विकास निर्माण कार्य गर्न सहज भएको हुनेछ

३.४ सहकारी तथा गरिबी निवारण

३.४.१ पृष्ठिभूमि

स्थानीय आर्थिक विकासमा सहकारीको प्रवर्द्धन र परिचालन गदै गरिबी निवारण गर्ने तर्फ यस गाउँपालिकाले कार्य गर्नु पर्नेछ । सबै कृषकले सवै क्षेत्रमा उत्पादन गर्न सक्दैनन्, लागत तथा आर्थिक कियाकलाप र जमिन र भुगोलका कारण सवै क्षेत्र उपयोगी हुदैन पनि त्यसकारण गाउँपालिकाले सर्वेक्षण गरि निश्चित क्षेत्र र व्यवसाय तोकि एक क्षेत्र/वडा/गाँउ एक उत्पादनमा जोड दिनु उपयुक्त हुन्छ ।

३.४.२ समस्या र चुनौती

स्थानीय स्तरमा रहेका सहकारीहरुको सुचीकृत गर्न नसकिएको। सहभागी सदस्य, लाभान्वीत संख्या र सहकारीको उद्धेश्य सम्बन्धमा तथ्याङ्क संकलन नभएको ।

३.४.३ लक्ष्य

स्थानीय आर्थिक विकासमा सहकारीको प्रवर्द्धन र परिचालन गदै गरिबी निवारणमा सघाउ पुर्याउने

३.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

- एक क्षेत्र/वडा/गाँउ एक उत्पादन,
- प्रत्येक वडामा एक संकलन तथा विकी केन्द्रको स्थापना गरि सहकारीहरुलाई परिचालन गर्ने,
- विषगतरुपमा दुग्ध विकास, पशु विकास, घरेलु तथा लघु उद्यम, कृषि खाध्य तथा उत्पादन विकास, पशु पक्षिं विकास, विउ विजन विकास, तरकारी तथा फलफुल विकास र बचत तथा ऋण जस्ता सहकारीहरुको प्रवर्द्धन र परिचालन गर्ने ।

३.४.४ परिणात्मक स्थिति

स्थानी स्तरमा हरेक परिवार सहकारीमा आवद्ध भएका हुनेछन । प्रत्येक वडामा एक संकलन तथा विकी केन्द्रको स्थापना गरि सहकारीहरु परिचालन भएका हुनेछन् ।

३.४.५ अपेक्षित उपलब्धि

दगो विकास लक्ष्य १ हासिल गर्ने ।

३.५ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति

३.५.१ पृष्ठिभूमि

गाउँपालिकाले स्थानीय जनतालाई उद्यमशील बनाई घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगको विकास र विस्तारमा संलग्न गराएर गाउँपालिकाको आर्थिक विकासलाई गतीशील बनाउन आवस्यक छ । उद्योगको विकासले रोजगारीको अवसरमा बृद्धि हुनुका साथै स्थानीय स्रोत साधनको उच्चतम परिचालन समेत हुने छ ।

३.५.२ समस्या र चुनौती

- स्थानीय जनतामा उद्यमशील सोचको विकास हुन नसक्नु, उत्पादनशील क्षेत्रमा स्थानीय पूँजी परिचालन हुन नसक्नु, साना उद्यमीको उत्पादन बाहिरी ठूला उद्योगको उत्पादन संग बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु,

स्थानीय तहमा निजी क्षेत्र आकर्षित हुन नसक्नु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनमा पुँजी, सीप, कच्चा पदार्थ र प्रविधि संयोजन गर्न स्थानीय तहको निजी क्षेत्रले नेतृत्व लिन नसक्नु, कृषि संग अन्य क्षेत्र जस्तै वन, खानी जोडिन नसक्नु यस क्षेत्रका समस्या हुन् ।

- लगानी मैत्री वातावरण सृजना गरी लागत लाभका आधारमा उद्यमीलाई आकर्षित गर्नु, पूर्वाधारको विकास गर्नु, कच्चा पदार्थको उपलब्धता, भरपर्दो श्रम नीति नहुनु आदी यस क्षेत्रको विकासको चुनौति हुन्।

३.५.३ लक्ष्य

- घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र विस्तारबाट गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा योगदान गर्ने ।
- आन्तरिक उत्पादनलाई प्रतिस्पर्धी बनाउदै, तुलनात्मक लागत लाभको दृष्टिले फाइदा हुने खालको बस्तु तथा सेवा उत्पादनमा जोड दिई आयात प्रतिस्थापनको नीति अवलम्वन गरिनेछ ।

३.५.४ रणनीति तथा कार्यनीति

- स्थानीय जनताले सञ्चालन गर्न सक्ने घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- रोजगारीमा घरेलु उद्योग सञ्चालन गर्न लगानीको वातावरण निर्माण गर्ने ।
- स्थानीय श्रमीकलाई रोजगार दिन सक्ने उद्योगलाई विशेष प्राथमीकता दिने ।

३.५.५ परिणात्मक स्थिति

- स्थानीय जनताले सञ्चालन गर्न सक्ने घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।
- रोजगारीमा घरेलु उद्योग सञ्चालन गर्न लगानीको वातावरण निर्माण हुने छ ।

३.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

स्थानीय आर्थिक विकासमा उल्लेख्य सुधार भएको हुनेछ ।

३.६ संस्कृति तथा पर्यटन

३.६.१ पृष्ठिभूमि

गाउँपालिकाको आर्थिक विकासका विभिन्न क्षेत्रहरुमध्ये पर्यटन एक महत्वपूर्ण क्षेत्र हो । आफूसँग भएको भौतिक तथा प्राकृतिक सम्पदा, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, आफ्नो सामाजिक, भाषीक, साँस्कृतिक जीवन पद्दति आदि सम्बन्धी विषयबारे अरुलाई जानकारी गराई ती स्थानहरुमा भ्रमण गराई आय आर्जन गर्न सकिने व्यवसाय पर्यटन उद्योग हो । गाउँ पालिकाले संस्कृतिको जगेर्ना तथा पर्यटन क्षेत्रमा प्रचुर सम्भावना भएता पनि उल्लेख्य काम गर्न सकिएको छैन ।

३.६.२ समस्या र चुनौती

- गाउँपालिका भित्र आबस्यक मात्रामा स्तरीय होटल हुन नसक्नु, यस क्षेत्रको धार्मिक, ऐतीहासीक, मनोरम क्षेत्रको महत्व बारे पर्याप्त मात्रामा प्रचार प्रसार हुन नसक्नु, यस क्षेत्रमा उत्पादन हुने खाद्यान्न आदीको पहिचान हुन नसक्नु पर्यटन विकासको समस्या हो भन्न सकिन्छ

३.६.३ लक्ष्य

धार्मिक तथा मनोरञ्जनका लागि नेपाल आएको वाह्य तथा आन्तरिक पर्यटकलाई आकर्षित गर्ने ।

३.६.४ रणनीति

- होटल तथा होमस्टे निर्माणमा सहजीकरण गर्ने ।
- स्थानीय कृषि तथा पशुपंक्षी उद्यमशीलतामा प्रबर्द्धन गर्ने ।

३.६.५ परिणात्मक स्थिति

पर्यटकको आकर्षण बढाउनका लागि होटल तथा होमस्टेको व्यवस्था गरिने छ । पर्यटकिय क्षेत्रहरुको विकास र प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।

३.६.६ अपेक्षित उपलब्धि

पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार, गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको आधार हुनेछ

३.७ श्रम तथा रोजगारी

३.७.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामा धेरै जसो मानिसहरु कृषिमा संलग्न रहेको पाइन्छ भने केही युवाहरुको दैनिक ज्यालादारी नै रोजगारको मुख्य स्रोत रहेको पाइन्छ । केही युवाहरु निजी तथा संस्थागत नोकरी तथा आफ्नो व्यापार व्यवसाय तर्फ आकर्षित छन् । गाउँपालिकाको श्रमजिवि जनसंख्या विदेशमा रोजगारी तथा उच्च शिक्षाका लागि गएको तथ्याङ्कले देखाएको छ ।

३.७.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिका स्तरमा दक्ष, अर्धदक्ष र सामान्य दक्ष श्रमिक तथा बेरोजगार जनशत्तीको तथ्याङ्क संकलन र सुचीकरण गर्नु तथा हरेक वर्ष अध्याबधिक, वर्गिकरण र विश्लेषण नहुनु प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ । । बैदेशिक रोजगारमा अधिकांश जनशक्ति रहेको छ । स्थानीय आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरु लागु गरि सो जनशक्ति यही श्रम तथा रोजगारी गर्ने वातावरणको श्रृजना गनु आवस्यक छ ।

३.७.३ लक्ष्य

भुमि बैंकको स्थापना, उद्यमशीलताको प्रबर्द्धन र रोजगारीको श्रृजना ।

३.७.४ रणनीति तथा कार्यनीति

- सिपमुलक र प्राविधिक तालिम, कच्चा पदार्थको व्यवस्था, विउ पूंजी, विकी वितरणको व्यवस्थामा सहजीकरण गर्ने ।
- बैदेशिक रोजगारमा रहेका तथा फर्केका जनशक्तिहरुको तथ्याङ्क संकलन गरि उत्त सिपयुत्त जनशक्तिको स्थानीय स्तरमा प्रविधि र सिप हस्तान्तरणका लागी उपयुत्त लगानीको वातावरण तथा रोजगारीको सृजना गर्दै पालिकामै उद्यमशीलतामा लगाउन सकिने अवस्थाको विकास गर्ने ।

३.७.५ परिणात्मक स्थिति

- बैदेशिक रोजगारमा जाने दर उल्लेख्यरुपमा घटेको हुनेछ ।

- जनशत्तीको अद्यावधिक तथ्याङ्क हुनेछ ।
- भुमि बैंकको स्थापना भई उद्यमशीलताको प्रबर्द्धन र रोजगारीको श्रृजना भएको हुनेछ

३.७.६ अपेक्षित उपलब्धि

उद्यमी गाउँको रुपमा विकास हुने छ ।

३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क.सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु. लाखमा)	पुष्ट्याई	आगामी वर्षको उपलब्धी सूचक
१	२	३	४	५	६	७
कृषि विकास						
१.	कृषि उपज ढुवानीमा अनुदान कृषकको दूर्घटना बिमा र बाली बिमाशुल्कमा 50% रकम अनुदान तथा कृषि,पशुपन्छी बिमा अभिकर्ताको आधारभुत तालिम सञ्चालन बाली उपचार शिविर कार्यक्रम सन्चालन कृषि औजार,उपकरण सामाग्रीहरुको मर्मत संभार तालिम 50 प्रतिशत अनुदानमा च्याउको बिउ,तरकारीको बिउबिजन,बिषादी,हर्मोन,खाद्यतत्वहरु(सुक्ष्म,कम्पिलिट),भिटामिनहरु,निलोतुथो,कृषि चुन तथा कृषि सामाग्रीहरु बित कार्यक्रम ढुवानी सहित 75 प्रतिशत अनुदानमा मकै र गहुँको मुल बिउ तथा उन्नत विउ वितरण ढुवानी सहित 75 प्रतिशतअनुदानमा उन्नत जातका फलफुलको बिरुवा बितरण माटो शिविर कार्यक्रम ब्यवसायिक कृषक,कृषक समुहहरुको क्षमता अभिवृद्धि तालिम उत्कृष्ट कृषकहरुलाई सम्मान कार्यक्रम					-कृषकहरुको बजारीकरणको लागत कम गरी बिक्रीमुल्य नाफामुलक हुनेछ। -कृषकहरुको कृषि पेशामा जोखिम न्युनिकरण तथा कृषकहरुलाई क्षतिपुर्तिको सुनिश्चितता गर्न। कृषकहरुको बिमाशुल्क र दुर्घटना बिमाशुल्कमा ५०% रकम अनुदान पाउनेछन। -कृषकहरुको बाली बिरुवा रोग किरा मुक्त गरी स्वस्थकर उत्पादन गर्न।—कृषकहरुले उक्त तालिमबाट उक्त सामाग्रीहरुको उपयुक्त तरिकाले प्रयोग र बिग्रेमा मर्मत गर्न सक्नेछन।—कृषकहरुले उन्नत तथा हाइब्रीड जातको तरकारीको बिउबिजन,च्याउको बिउ,उपचारको लागी बिषादी,हर्मोनहरु ५०% छुट तथा अनुदामा पाउनेछन। -कृषकहरुले उन्नत जातका फलफुलका बिरुवाहरु ७५% छुट तथा अनुदामा पाउनेछन। -कृषकहरुले उन्नत जातको मकै तथा गहुँको बिउहरु ७५% छुट तथा अनुदामा पाउनेछन।—कृषकहरुले

		आफ्नो माटोको अवस्थाको बारेमा जानकारी लिई सो अनुसार बालीनाली लगाउन र माटोको उपचार गर्न सक्नेछन।—कृषकहरुको ज्ञान सिपको क्षमता बृद्धि हुनेछ।कृषकहरुको उत्कृष्ट काम र पेशालाई सम्मान गरी कृषक र कृषि पेशालाई समाजमा सम्मानित र मर्यादित गरिनेछ।				
२.						
३.						
४.	खाद्यान्न बालीको उन्नत बीउ उपयोगमा मूल्य अनुदान					
५.	गहुँ/मकै बालीमा साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र विकास (पकेट)					
६.	मध्यम प्रविधियुक्त बहुउद्देश्यिक फलफुल नर्सरी स्थापना कार्यक्रम					
७.	कृषि उपज संकलन केन्द्र					
८.	कम्पोष्ट बिन वितरण ५० प्रतिशत अनुदान					
९.	कृषि विपत व्यवस्थापन					
१०	चिस्यान घर निर्माण					
११	ठुला सिचाँई कार्यक्रम साझेदारी					
१२	साना सिचाँई कार्यक्रम					
१३	धान, गहुँ, मकै ५० प्रतिशत अनुदान					
१४	बाली कटानी तथा तथ्यांक अद्यावधिक					

पशुपंक्षी विकास

१.	मासु मिसन कार्यक्रम अन्तरगत बंगुर प्रबर्द्धन					
२.	मासु मिसन कार्यक्रम अन्तरगत बाखा/खसी/बोका प्रबर्द्धन					
३.	मासु मिसन कार्यक्रम अन्तरगत कुखुरा प्रबर्द्धन					

४.	आमा स्थापना भएको बाखा साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र					
५.	पशु कृतिम गर्भाधारण मिसन कार्यक्रम					
६.	पशु खोप कार्यक्रम गाई/भेडाबाखा/भैसी/बंगुर/कुखुरा खोप कार्यक्रम					
७.	पशुपालन फारमहरुलाई खनिज मिश्रण उपलब्ध गराउने					
८.	बहुबर्षिय तथा डाले घाँस विकास एवं घाँसको बिउ वितरण					
९.	माछा उत्पादन कार्यक्रम एवं बिक्रि केन्द्र स्थल सुधार					
१०	साइलेज प्रवर्द्धन कार्यक्रम					
११.	साना पोल्टी व्यवसाय प्रवर्धन लोकल/बोइलर/लुइचे/गिरिराज/हासँ/टर्कि					
सहकारी						
१.	सहकारी सस्थासँग समन्वय कार्यक्रम					
उद्योग						
१.	प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम					
२.	उद्यमीको स्तरोन्नतीमा एडभान्स सिप विकास					
३.	लघु उद्यम विकास मोडेलमा नयाँ लघु उद्यमी सिर्जना गर्ने					
पर्यटन						
१.	शहिद स्मारक निर्माण					
२.	पहाडी वाइकट्रेल निर्माण					
३.	विभिन्न पर्यटकिय स्थान संरक्षण					
जलस्रोत तथा सिँचाई						
१.	वडा नं. ... तटबन्ध					

३.९. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद ४
सामाजिक क्षेत्र

वर्दघाट नगरपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेको सामाजिक क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

सामाजिक विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान **रकम रु हजारमा**

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आ.व. २०८०/८१								
आ.व. २०८१/८२								
आ.व. २०८२/८३								

४.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

४.१.१ पृष्ठिभूमि

स्वास्थ्य मानव विकास सूचकांकको एक महत्वपूर्ण आधार हो । गाउँवासीलाई स्वस्थ बनाई राख्नका लागि स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्य कर्मचारी, स्वास्थ्य पूर्वाधारको आबश्यकता पर्दछ जुन प्रर्याप्त हुन सकिरहेको छैन । यस गाउँपालिकाले स्वाथ्य तथा पोषण क्षेत्रमा दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने उद्देस्यका साथ कार्य गरिरहेको छ ।

४.१.२ समस्या र चुनौती

- लक्षित वर्ग पहुंच विहिन व्यक्तिहरुलाई सम्बोधन गर्न नसक्नु ।
- स्वास्थ्य सेवा सर्व सुलभ हुन नसक्नु ।
- जनचेतनाको कमि ।

४.१.३ लक्ष्य

गाउँबासीको स्वस्थ्य र पोषणमा सुधार गर्दै गाउँको विकासमा मूल प्रवाहीकरण, समावेशीकरण, सशक्तिकरण गर्ने ।

४.१.४ रणनीति

- गाउँपालिका भित्रका सबै वडामा स्वास्थ्य संस्थाहरुको विकास र विस्तार गर्ने ।
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सवैको पहुच गराउने ।
- गाउँबासीलाई पोषणयुक्त खानाको बारे सुसुचित गर्ने ।

४.१.५ परिणात्मक स्थिति

- स्वास्थ्य संस्थाहरुको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।
- निशुल्क रुपमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुनेछ ।
- पोषणयुक्त खानाको बारे व्यापक रुपमा प्रचार प्रसार भएको हुनेछ ।

४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

दगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने तर्फ उन्मुख हुनेछ ।

४.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि

१ पृष्ठिभूमि

परिवर्तन गाउँपालिकाको १५ देखि २४ उमेर समुहको साक्षरता .... प्रतिशत छ । नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको शिक्षा तथा संस्कृति सम्बन्धी हकको जर्गेना गर्दै प्रविधि मैत्री, गुणस्तरिय, उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने र आत्मनिर्भरता तर्फ उन्मुख जनशक्ति उत्पादनमा जोड दिने यस गाउँपालिकाको धेय रहेको छ । गाउँपालिका भित्रका बालबालिकाहरुलाई शिक्षाको नैसर्गिक अधिकारबाट वञ्चित हुन नदिन गाउँपालिका प्रतिबद्ध छ ।

४.२.२ समस्या र चुनौती

शिक्षक दरबन्दीको असमान वितरण एवं विषयगत न्यूनतम शिक्षक दरबन्दीको कमी, ग्रामिण क्षेत्रमा विद्यार्थीको न्यून उपस्थिति, विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धि सन्तोषजनक नहुनु, विद्यालयको विकासमा समुदायको चासोको कमी, विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षणको कमी, प्रयोगशाला पुस्तकालयको अपर्याप्तता ।

४.२.३ लक्ष्य

शिक्षण संस्थाको शैक्षिक गुणस्तर बृद्धिगर्दै विद्यार्थीहरुको सिकाई उपलब्धि अभिबृद्धि गर्ने ।

४.२.४ रणनीति

- शिक्षक दरबन्दी मिलान कार्यदल गठन गर्ने ।
- कक्षा क्रियाकलापलाई प्रभावकारी र सुदृढ पार्ने ।
- विद्यालयको आवश्यकता पहिचान गरी भौतिक निर्माण गराउने ।
- विद्यालय अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउने ।

४.२.५ परिणात्मक स्थिति

- प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा औसत सिकाई बृद्धि हुनेछ ।
- शिक्षकको शिक्षण क्षमता विकास भएको हुनेछ ।
- विद्यालयहरुको भौतिक सुविधा विस्तार हुनेछ ।
- कक्षा दोहोऱ्याउने दर (१-५) मा शुन्य हुनेछ ।
- खुद भर्ना दर (१-५) मा १०० प्रतिशत पुऱ्याइनेछ ।
- स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी सोही अनुकुल पाठ्य सामाग्री निर्माण गरिनेछ ।
- विद्यार्थीहरुको सिकाई उपलब्धि बृद्धि गरिनेछ ।

४.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने तर्फ उन्मुख हुनेछ ।

४.३ युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन

४.३.१ पृष्ठिभूमि

युवा विकासको महत्वपूर्ण उमेर समूहको जनशक्ति हो । युवा जनशक्तिलाई उद्यमशील कार्यमा आकर्षित गर्न सकेको खण्डमा आर्थिक क्रियाकलाप बढ्न गई गाउँपालिकाले चाहेको विकास गर्न सक्दछ भन्ने उद्देस्यका साथ युवाहरुलाई विकासको मुल प्रवाहमा ल्याइने छ । खेलकुद तथा नवप्रवर्तनका क्षेत्रमा युवा लक्षित कार्यक्रमहरु ल्याउदै युवाहरुलाई आर्कषित गर्नुपर्ने आवस्यकता छ ।

४.३.२ समस्या र चुनौती

युवा उद्यमीले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवा प्रतिस्पर्धाका आधारमा बजारमा बिक्रि गर्न नसक्नु । स्तरीय खेल मैदानको अभाव । युवा लक्षित पर्याप्त कार्यक्रमहरु नहुनु । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीको भविस्यको सुनिश्चितता गर्नु । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीलाई विभिन्न संस्थाहरुले रोजगारीको अवसर दिने परिपाटीको विकास हुनु ।

४.३.३ लक्ष्य

युवा वर्गलाई स्थानीय तहमै बसी उद्यमशील कार्यमा संलग्न हुन आकर्षित गर्ने । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीको भविस्यको सुनिश्चितता गर्नु । खेलकुदमा संलग्न युवा युवतीलाई विभिन्न संस्थाहरुले रोजगारीको अवसर दिने परिपाटीको विकास हुनु ।

४.३.४ रणनीति

- उद्योग तथा व्यवसायको क्षेत्र पहिचान गरी युवाहरुलाई लगानीको लागि उत्प्रेरी गर्ने ।
- युवाहरुले सञ्चालन गर्ने उद्योगका लागि बैंक तथा वित्तिय संस्था मार्फत ऋण उपलब्ध गराउने ।
- प्रत्येक वडामा खेल मैदान निर्माण गर्ने ।
- उत्कृष्ट खेलाडीलाई पुरस्कृत गर्ने ।

४.३.५ परिणात्मक स्थिति

उद्यमि युवाहरुको विकास हुनेछ । खेलकुदका पुर्वाधार निमाण गरिनेछ । नवप्रर्वतनमा युवाहरु उत्प्रेरित हुनेछ ।

४.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

युवाहरु गाउँपालिका विकासको मुल प्रवाहिकरणमा समोश हुने छन् ।

४.४ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण

४.१.१ पृष्ठिभूमि

सामुदायिक तथा राजनीतिक क्षेत्रमा महिला सहभागिता र प्रतिनिधित्व पुरुषको दाँजोमा न्यून रहेको पाइन्छ । सामाजिक सशक्तिकरणको अभाव, साँस्कृतिक, धार्मिक, पारिवारिक वञ्चितिकरणको प्रभावले महिला, बालबालिका तथा जेष्ठनागरिकहरु पिछडिएको अवस्थामा जीवनयापन गरिरहेको अवस्था छ ।

४.१.२ समस्या र चुनौती

लक्षित वर्ग पहुंच विहिन व्यक्तिहरुलाई सम्बोधन गर्न नसक्नु । महिला वालबालिका तथा जेष्ठनागरिकहरुको समस्या सम्बोधन गर्ने सोंच भएता पनि नीति बनाउन सकिको छैन । वालवालिका मैत्री वातावरण निर्माण गर्न नसक्नु । आर्थिक विपन्नता भएको घर परिवारका वालवालिकालाई पोषणयुक्त खाना, वाल शिक्षा दिनु चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

४.१.३ लक्ष्य

बालवालिकाको शिक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धि अधिकार सुनिश्चित गर्ने । महिलाहरुलाई मूल प्रवाहीकरण, समावेशीकरण, सशक्तिकरण गर्ने । ज्येष्ठ नागरीकलाई आधारभुत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने ।

४.१.४ **रणनीति**

- महिलाहरुलाइ आय आर्जनको क्षेत्रमा संलग्न गराउने ।
- महिला तथा घरेलु हिंसा विरुद्ध आवाज उठाउन महिलाहरुलाइ गोलबद्ध गर्ने ।
- घुम्ती स्वास्थ्य सेवाहरु उपलब्ध गराउने ।
- शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना गर्ने ।
- बाल स्वास्थ्य घुम्ती केन्द्र स्थापना गर्ने ।

४.१.५ **परिणात्मक स्थिति**

महिला साक्षरता दर बृद्धि गर्ने । बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकहरुमा आधारभुत स्वास्थ्य पुगेको हुनेछ ।

४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक, साँस्कृतिक सशक्तिकरण भएको हुनेछ । समतामुलक समाजको निर्माण तर्फ अग्रसर हुनेछ ।

४.५ खानेपानी तथा सरसफाई

४.१.१ पृष्ठिभूमि

स्वस्थ्य जीवनका लागि स्वछ खानेपानी तथा सरसफाई अनिवार्य हुन्छ । सरसफाई तथा वातावरणीय स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित पक्षहरुमा जमीन, हावा तथा पानी पर्दछन् । यी पक्षहरुको स्वस्थताका लागि शौचालय निर्माण, रुख विरुवा संरक्षण, धुँवा धुलो ध्वनि मुक्त वातावरणको आवश्यकता पर्दछ । स्वछ खानेपानी तथा सरसफाईका क्षेत्रमा गाउँपालिकाले उल्लेख्य काम गर्नु पर्ने आवस्यकता छ ।

४.१.२ समस्या र चुनौती

स्वछ खानेपानी तथा सरसफाईका क्षेत्रमा गाउँपालिकाले उल्लेख्य काम नसक्नु । जनचेतनाको कमि ।

४.१.३ लक्ष्य

स्वच्छ खानेपानी समेतको सफाईयुक्त गाउँ तथा बजार निर्माण गर्ने ।

४.१.४ रणनीति

- परंपरागत पानीको स्रोतलाई व्यवस्थीत गर्ने ।

- नयाँ पानीको स्रोतको पहिचान गरी आधुनिक प्रविधिबाट स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउने ।
- ल्याण्डफिल साइटको पहिचान गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने ।

४.१.५ परिणात्मक स्थिति

गाउँबासीलाई स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध हुनेछ । सफाई युक्त हराभरा गाउँपालिको विकास हुनेछ ।

४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

स्वच्छ खानेपानी, सफाईयुक्त गाउँको सपना पूरा हुनेछ । गाउँबासीको सपनाको सहर ।

४.६ कार्यक्रम /आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क. सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.लाखमा)	पुष्ट्याई	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक
१	२	३	४	५	६	७
शिक्षा						
१.	बालमैत्री नमुना विद्यालय विकास					
२.	शिक्षण सिकाइ अनुदान (प्रावि)					
३.	गणित, विज्ञान र अंग्रेजी विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान					
४.	दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान					
५.	शैक्षिक अनुसन्धानमुलक लोक संस्कृति जगेर्ना कार्यक्रम					
६.	स्थानीय पठ्यक्रम अनुसार पाठयपुस्तक लेखन					
७.	छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड व्यवस्थापन					
८.	निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान					
९.	विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासिय तथा गैरआवासिय)					
१०	कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान					
११	प्राविधिक धार विद्यालयको ल्याव व्यवस्थापन अनुदान					
१२	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा शिक्षण सिकाइ सामाग्री एवं कक्षा ८ को परिक्षा व्यवस्थापन अनुदान					
१३	वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम					
१ ४	विद्यालय संचालन तथा व्यवस्थापन अनुदान					
१५	अरु भए थप्ने......					
स्वस्थ्य :						

१.	पालिकास्तरमा खोप र सरसफाई प्रवर्द्धन कार्यक्रमको समिक्षा, अध्ययन र पालिका खोप समन्वय समितिको अभिमुखिकरण					
२	उपचारात्मक सेवा अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु					
३	परिवार नियोजन, किशोर किशोरी तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम					
४	पालिका स्तरमा .... खोप अभियान					
५	निशुल्क रक्तदान कार्यक्रम					
६.	मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम					
७.	सुत्केरी पोषण कार्यक्रम					
८.	सुरक्षित मातृत्वको लागि संस्थागत प्रसुति घोषणा कार्यक्रम					
९.	सूतिजन्य पदार्थ नियन्त्रण अधियान					
१०	अन्य भए थप्ने					
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण						
१.	जेष्ठ नागरिक पोषण कार्यक्रम					
२.	पोषण संवेदनशिल खानेपानी तथा सरसफाई					
३	बैदेशिक रोजगारमा जान चाहने सम्भावित कामदारहरुलाई गहन अभिमुखिकरण कार्यक्रम					
४	पोषण सुधारको लागि विपन्न समुदायका महिला समुह वा सहकारीहरुलाई विपन्न सदस्यहरुको आयआर्जन सुधार					
५	कामका लागि पारिश्रमिक अनुदान					
६	अन्य थप्ने					
लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण :						
१	विपन्न दलितको स्वास्थ्य विमा कार्यधक्रम					
२	जेष्ठ नागरिक सहारा कार्यक्रम					
३	बालमैत्री कार्ययोजना, २०७६ बमोजिम कार्यक्रम					
४	अपाङ्गता भएकाहरुको सिप विकास					
५	मागको आधारमा सिप विकास तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम (एकल महिला तथा अति विपन्न)					
६	अन्य थप्ने.......					
युवा तथा खेलकुद :						
१	विभिन्न तालिम (जस्तै ड्राइभर)					
२	विभिन्न प्रतियोगिता गापा स्तरिय...					

३	बागमारा कभर्ड हल निर्माण					
४	अन्य थप्ने........					
भाषा तथा संस्कृति :						
१	....					
खानेपानी तथा सरसफाई						
१	खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना निर्माण					
२	खानेपानी सम्बन्धी राख्ने					

४.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद ५
पूर्वाधार क्षेत्र

परिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेको पूर्वाधार क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

पूर्वाधार विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान **रकम रु हजारमा**

आर्थिक वर्ष	**बजेट अनुमान**				**बजेटको स्रोत**			
	कुल	**चालु**	**पुँजीगत**	**वित्तीय व्यवस्था**	**आन्तरिक स्रोत**	**नेपाल सरकार**	**प्रदेश सरकार**	**ऋण तथा अन्य**
आ.व. २०८०/८१								
आ.व. २०८१/८२								
आ.व. २०८२/८३								

५.१ भवन, आवास, गाउँ बस्ती तथा शहरी विकास

५.१.१ पृष्ठिभूमि

गाउँ विकास गर्नु गाउँपालिकाको महत्वपूर्ण काम हो । गाउँमा घर तथा अन्य ठुला भवन बन्ने हुनाले योजनाबद्ध रुपमा ती संरचनाहरुको निर्माण गर्नु पर्दछ । यसमा वातावरण, विपद व्यवस्थापन, सुन्दरता जस्ता विषय व्यवस्थीत हुनु पर्दछ । भवन, आवास, बस्ती तथा गाउँ विकासका क्षेत्रमा यस गाउँपालिकाले धेरैकामहरु गर्नुपर्ने आवस्यकता छ ।

५.१.२ समस्या र चुनौती

गाउँमा हुनु पर्ने आबस्यक संरचना निर्माण हुन नसक्नु, सरकारी निकाय बीच पूर्वाधार निर्माणमा समन्वय हुन नसक्नु, पर्याप्त अध्ययन विना संरचना निर्माण गरिनु जस्ता विषय गाउँ विकासका प्रमुख समस्या हुन् । संरचना निर्माणमा आबस्यक समन्वय कायम गरी राजनीतिक सहमती जुटाउनु चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

५.१.३ लक्ष्य

सुन्दर व्यवस्थित गाउँ निर्माण गरी पर्यटक आकर्षणको केन्द्र बनाउने ।

५.१.४ रणनीति

- गाउँगाउँ एवं बस्ती बस्तीमा बाटाको चौडाईको मापदण्ड निर्धारण गरी खानेपानी, ढल, विजुली लगायतका संरचना एकिकृत रुपमा निर्माण गर्नु ।
- नीजी घर, सार्वजनीक संस्था तथा अन्य भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार बनाउन कडाई गर्नु ।
- प्राकृतिक प्रकोप लगायतका विपत्तिको सामना गर्न सक्ने गरि आवाश क्षेत्र विकास गर्ने ।

५.१.५ परिणात्मक स्थिति

निश्चित ग्रामिण क्षेत्र भित्र भवन, पार्क आदि निर्माण गरिएको हुनेछ । प्राकृतिक प्रकोप लगायतका विपत्तिको सामना गर्न सक्ने गरि आवाश क्षेत्रको विकास गरिनेछ ।

५.१.६ **अपेक्षित उपलब्धि**

उथ्थानशिल गाउँको निर्माण तर्फ अग्रसर हुनेछ ।

५.२ **सडक तथा यातायात व्यवस्था**

५.२.१ पृष्ठिभूमि

सडक तथा यातायातको उचित व्यवस्थाले शहरको अवस्था समेत झल्काउछ । परिवर्तन गाउँपालिका भित्र ग्राभेल तथा कच्ची सडक (शहिद मार्गको भाग) रहेको अवस्था छ । जसमा जम्मा ओबाङ, दुईखोली, पुतलाचौर, खरिबोट हुँदै ..... सम्म .... कि.मी. ग्रावेल तथा कच्चि सडक रहेको छ । साथै दुईखोली बागमारा हुँदै रुकुम पूर्व जोडने सडक करिब .... कि.मि. ग्रावेल तथा कच्चि सडक रहेको पाइन्छ । साथै बागमारा देखि रुकुम पश्चिम (त्रिवेणी गाउँपालिका) सम्म पनि सडक सञ्चालले जोडेको पाइन्छ । सहरीकरण (बागमारा, पुतलाचौर, दुईखोली, ओबाङ) बढ्दै गएको हुनाले गाउँपालिका भित्र यातायता सञ्चालन गर्न सकिने प्रचुर सम्भावना भएतापनि उल्लेख्य काम गर्न सकिएको छैन ।

५.२.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिका भित्र यातायात व्यवसायीहरु यातायात सञ्चालन गर्न आकर्षित नहुनु मुख्य चुनौति भएको देखिन्छ ।

५.२.३ लक्ष्य

आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा सघाउ पुग्ने सबै स्थानमा दिगो सडक बाटो निर्माण गर्ने । नियमीत तथा सर्वसुलभ रुपमा यातायात सेवा सञ्चालन गर्ने ।

५.२.४ रणनीति

- आर्थिक कृयाकलापलाई बढावा दिने स्थानमा सडक बाटो निर्माण गरिनेछ ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका सेवालाई प्रभावकारी बनाउन घना बस्ती भएको स्थान एवं वडा कार्यालयसम्म व्यवस्थीत सडक निर्माण गरिनेछ ।
- बजार क्षेत्रमा सडक मापदण्डका आधारमा सडक निर्माण गरिनेछ ।
- सबै वडाहरुबीच अन्तर यातायात सञ्जाल विकास गर्ने ।

५.२.५ परिणात्मक स्थिति

निश्चित मापदण्डका आधारमा सडक निर्माण भएको हुने । सवै वडाहरुमा यातायात संजाल पुगेको हुने ।

५.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

दिगो र भरपर्दो सडक तथा यातायात पूर्वाधार, गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासको आधार हुनेछ ।

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा

५.३.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा जलस्रोतको सम्भावना भएता पनि उल्लेख्य रुपमा उपभोग गर्न सकिएको छैन । गाउँपालिका अर्न्तगत प्राय सबै स्थानमा विद्युतिकरण सम्पन्न भएको छ । वैकलिपिक उर्जाको प्रयोग बढाउन सकिरहेको छैन ।

५.२.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिकाको आर्थिक विकासका लागि जलस्रोतको वहुउपयोगलाई प्रवर्द्धन गर्नु आबस्यक छ । पानीको मुहान आबस्यकता अनुसार नभएकोले पिउने पानी, सिँचाई सुबिधा उपलब्ध गराउनु चुनौतिपूर्ण रहेको ।

५.३.३ लक्ष्य

पूर्ण विद्युतिकरण, जलस्रोतको वहुउपयोग । वैकलिपिक उर्जाको प्रवर्द्धन ।

५.३.४ रणनीति

- विद्युत सेवा सबै उपभोक्तामा सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराउनु ।
- गुणस्तरिय विद्युत सेवा उपलब्ध गराउनु ।
- वैकलिपिक उर्जाको प्रयोग बढाउने ।

५.३.५ परिणात्मक स्थिति

जलस्रोतको पुर्ण उपयोग गरिने छ । दिगो विद्युतिकरण १०० प्रतिशत पुर्याईने छ ।

५.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

जलस्रोतको उपयोग हुनेछ, पुर्ण विद्युतिकरण भएको हुनेछ ।

५.४ सूचना तथा सञ्चार

५.४.१ पृष्ठिभूमि

सुचना तथा संचारका साधनहरु टेलिफोन, हुलाक, रेडियो, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका, इमेल, इन्टरनेट आदि सञ्चार प्रणाली अन्तर्गत पर्दछन् । यी माध्यमहरुको सहायताले छिटो र भरपर्दो रुपमा सूचनाहरुको आदानप्रदान गरी कार्यादेशलाई कार्यान्वयन गर्न, नवीनतम ज्ञान, सीप प्राप्त गर्न सकिन्छ । तसर्थ यसले सूचनाको माध्यमबाट सामाजिक तथा आर्थिक विकासका विकासका लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । यसरी गाउँलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने बनाउने कार्य भईराखेको भएता पनि प्रर्याप्त हुन सकेको छैन ।

५.४.२ समस्या र चुनौती

सूचना प्रविधिको कार्यको क्षेत्रमा बजेटको कमि, केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहबीच सूचना आदान प्रदानमा एकद्वारा प्रणाली नहुनु । सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा बजेटको कमी हुंदा भनेजति काम गर्न नसक्नु ।

५.४.३ लक्ष्य

गाउँपालिका भित्र सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने । सूचना सञ्जालको विकास गर्नु । प्रविधि युक्त पालिका निर्माण गर्नु ।

५.४.४ रणनीति

- पालिकाका गतिविधिहरु वेवसाइटमा प्रकाशन गर्ने ।
- सूचनाहरुको सम्प्रेषण अनलाइन मार्फत गर्ने ।
- पालिकाबाट हुने काम कारवाही सूचना प्रविधिको प्रयोग बाट गर्ने गरेको । त्यसको लागि राजस्व, योजना, अर्थ सफ्टवेयर मार्फत गर्ने गरेको ।
- बाँकी रहेका कामहरुको लागि सफ्टवेयरको प्रयोग गराउदै लगिनेछ ।

५.४.५ परिणात्मक स्थिति

गाउँपालिका क्षेत्रमा इन्टरनेटको पहुच १०० प्रतिशत पुर्याउने । स्मार्ट गाउँबस्तीका क्षेत्रहरुमा उल्लेख्य सुधार गर्ने । स्मार्ट गभर्नेन्स लागुगर्ने ।

५.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

स्फुर्त गाउँ र शहरको निमार्णतर्फ अग्रसर हुनेछ ।

५.५ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.लाखमा)	पुष्ट्याई	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक
१	२	३	४	५	६	७
यातायात पूर्वाधार						
१.	६ वटा वडा कार्यालय जाने बाटो	आवधिक	आ.व.		गाउँपालिका	मध्यमकालिन

	स्तरोन्नती	योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	२०८०/८१ देखि आ.ब. २०८२/८३		का सम्बन्धीत शाखा र वडा कार्यालयको प्रतिवेदनहरु	उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनामा उल्लेख भए बमोजिम
२.						
३.						
४.						
५.						

५.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ। यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ।

परिच्छेद ६
वन, वातावरण, विपद् व्यवस्थापन तथा अन्तर सम्बन्धित क्षेत्र

परिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेको वन, वातावरण, विपद्व्यवस्थापन तथा अन्तर सम्बन्धित क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ।

वन, वातावरण, विपद् व्यवस्थापन तथा अन्तर सम्बन्धित क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम रु हजारमा

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आ.व. २०८०/८१								
आ.व. २०८१/८२								
आ.व. २०८२/८३								

६.१ वन तथा जैविक विविधता

६.१.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख प्रजातीहरुमा चाँप, ओखर...... पर्दछन्। गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने वन क्षेत्रहरु जुन जैविक विविधताले महत्वपुर्ण मानिन्छ, उक्त क्षेत्रमा पाइने मुख्य जडिबुटीको व्यवसायिक प्रयोजनका हिसाबले प्रयोग भएको भने पाँइदैन। बाढी पहिरो नदी कटान, हुरीवतासबाट सम्भावीत जोखिमको अबस्था छ।

६.१.२ समस्या र चुनौती

यस गाउँपालिकामा बाढी पहिरो, नदी कटान, हुरीवतास, लगाएत डडेलोबाट सम्भावीत जोखिमको अबस्था रहेको छ। विकास निर्माणमा प्रकृतीको संरक्षण प्रमुख चुनौती रहेको छ।

६.१.३ लक्ष्य

वन क्षेत्रको बृद्धि गर्ने । सामुदायिक वनहरुको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।

६.१.४ रणनीति

वन तथा जैविक विविधता नीति बनाई लागु गर्ने । संरक्षण र संम्बर्द्धनमा समुदायको परिचालन गर्ने

६.१.५ परिणात्मक स्थिति

वन क्षेत्रको वृद्धि हुनेछ । सामुदाईक वनहरुको संरक्षण र सम्बर्धन मार्फत आय जार्जनमा बृद्धि हुनेछ ।

६.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

वन तथा जैविक विविधतायुत्त शहरको निर्माण तर्फ अग्रसर हुनेछ ।

६.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामा भूक्षय तथा बाढी पहिरोको जोखिम रहेको छ । जलाधारक्षेत्रहरुको संरक्षण हुन सकेको छैन । वातावरण सन्तुलन, बाढी पहिरो संरक्षण, हरियालीको विकास गर्न आवस्यक छ । जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान गरि संरक्षण र सम्बर्धन गर्नु पर्ने छ ।

६.२.२ समस्या र चुनौती

गाउँपालिकामा भूक्षय तथा बाडी पहिरोको अत्यन्त जोखिम रहेको छ । जलाधारक्षेत्रहरुको पहिचान र संरक्षण हुन सकेको छैन ।

६.२.३ लक्ष्य

विकास निर्माणमा प्रकृतिको विनास रोक्ने ।

६.२.४ रणनीति

नीति निर्माण गरि भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापनका क्षेत्रमा समुदाय परिचालन गरि कार्य गर्ने

६.२.५ परिणात्मक स्थिति

समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन लागु भएको हुनेछ । नीजि तथा कृषि वन प्रवर्द्वन भएको हुनेछ ।

६.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

भूक्षयिकरणमा कमि ल्याइने छ । जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान र संरक्षण भएको हुने छ ।

६.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

६.३.१ पृष्ठिभूमि

वतावरणको समुचित व्यवस्थापन विना मानव तथा अन्य जीव जन्तुको अस्तित्वमा समेत नकारात्मक असर पर्दछ। तसर्थ वन तथा वातावरणको उचित व्यवस्थापन विना मानिसको सामाजिक तथा आर्थिक विकास कठिन र अपुर्ण हुन जान्छ। वायु तथा जलीय प्रदुषण, ध्वधि प्रदुषण, ढल निकास र फोहरमैलाबाट उत्पन्न प्रदुषण लगायतका समस्याहरु यस गाउँपालिकाको बागमारा, दुईखोली, खरिबोट जस्ता बजार क्षेत्रमा परेको पाइन्छ।

६.३.२ समस्या र चुनौती

यस गाउँक्षेत्रमा निर्माणधिन सडकका कारण वायु, यातायात बाट ध्वनि प्रदुषण रहेको छ तथा ढल निकास र फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन नहुदा वातावरणमा प्रभाव परेकोभएता पनि यस गाउँपालिका वातावरण र प्रदुशण कम गर्ने तर्फ काम गरिरहेको छ।

६.३.३ लक्ष्य

वातावरणीय प्रदुशण उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने।

६.३.४ रणनीति

जनचेतना बृद्धिगर्ने। समुदाय परिचालन मार्फत फोहर व्यवस्थापन गर्ने।

६.४.५ परिणात्मक स्थिति

शुन्य फोहरको अवधारणाको विकास हुनेछ। घरमै फोहरमैला व्यवस्थापन गर्ने परिपाटिको विकास हुनेछ। ढल निकास तथा सेप्टीट्याकी लाई घर नक्सा संग जोडेर व्यवहारमा ल्याईने छ।

६.५.६ अपेक्षित उपलब्धि

प्रदुशण नियन्त्रण तथा फोहरमैला व्यवस्थापनका क्षेत्रमा उल्लेख्य सुधार हुने छ।

६.४ विपद्व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता

६.४.१ पृष्ठिभूमि

यस गाउँपालिकामा भूक्षय तथा बाढीपहिरो पनि प्रमुख समस्याको रुपमा रहेका छन्। यसबाट ग्रामीण जनताको जनजीवन मात्र नभई राष्ट्रकै आर्थिक तथा सामाजिक अवस्थामा प्रश्न चिन्ह खडा हुने गर्दछ। ग्रामीण भेगमा जथाभावी सडक खन्नु, बन फँडानी हुनु, आचारसंहिता विपरीत पूर्वाधार निर्माण हुनु, नदी खोला वरिपरिका जग्गाहरु मिचेर घर बनाउनु आदि यसका प्रमुख कारणहरु हुन्। यसको कारण नेपालको ग्रामीण भेगमा वर्षेनी अत्यधिक धनजनको क्षति हुने गरेको प्राप्त तथ्याङ्कले देखाएको छ।

६.४.२ समस्या र चुनौती

वातावरणीय समस्याहरुमा जनसमुदायभित्र वातावरण प्रदुषण हुने खालका कार्यहरु गर्नु, सडकमा यातायातको क्रमशस : यायायातको चाप बढ्नु, पुराना यातायातका साधनहरु सञ्चालन गरिनु, मिसावट तेल प्रयोग भएका यातायात सञ्चालनमा आउनु, अत्यधिक मात्रामा वन फँडानी हुनु बजारहरुबाट निस्केको फोहर सीधै नदीमा मिसाउनु, कुनै कुनै घरहरुमा शौचालयको निर्माण नहुनु आदि समस्याहरु रहेका छन्। गर्मी मौसममा हुने आगलागी तथा डढेलो पनि एक प्रमुख वातावरणीय समस्या रहेको छ।

६.४.३ लक्ष्य

विपद्व्यस्थापन तथा जलवायु अनुकुलनका क्षेत्रमा सुधार ल्याउने ।

६.४.४ रणनीति

वृक्षारोपण स्थान तोक्ने, डढेलो तथा आगलागी सम्बन्धि सचेतना बढाउने, वातावरण मैत्री सडक निर्माण गर्ने, रिचार्ज पोखरी निर्माण र संरक्षण गर्ने, जोखिम क्षेत्रको पूर्व तयारी गर्ने, वैज्ञानिक वन बनाई आर्थिक स्रोत आय वृद्धि गर्ने । भवन निर्माण मापदण्ड कडाईका साथ पालना गर्ने ।

६.४.५ परिणात्मक स्थिति

विपद् व्यवस्थापनमा पुर्व तयारी तथा तत्पर गाउँको निर्माण भएको हुनेछ । जलवायु अनुकुलन नीती अनुसार कार्य गरिनेछ ।

६.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

विपदका घटनामा कमि आएको हुनेछ । जलवायु परिवर्तन संग जुध्न सक्ने उत्थानशिल शहरको विकासक्रममा रहनेछ ।

६.५ कार्यक्रम /आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.लाखमा)	पुष्ट्याई	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक
१	२	३	४	५	६	७
शान्ति तथा सुव्यवस्था						
१.	टोल विकास संस्था सञ्चालन अनुदान	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८०/८१ देखि आ.ब. २०८२/८३		गाउँपालिकाका सम्बन्धीत शाखा र वडा कार्यालयको प्रतिवेदनहरु	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनामा उल्लेख भए बमोजिम
२.	विपद व्यवस्थापन					
३.	तटबन्ध कार्यक्रम					
४.						
५.						
गरिबी निबारण						
१	गरिबी निवारण कार्यक्रम					
२						
वातावरण तथा जलवायु						
१	वातावरण तथा जलवायु अनुकुल कार्यक्रम					
२	बाढी पहिरो नियन्त्रण					
३	वन पैदावार संरक्षण कार्यक्रम					
४	जलाधार संरक्षण कार्यक्रम					

६.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद ७

संस्थागत विकास तथा सुशासन

परिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेको संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रसंग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा आर्थिक विषयगत क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारिएको छ ।

संस्थागत विकास तथा सुशासन विषयक्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान रकम रु हजारमा

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
आ.व. २०८०/८१								
आ.व. २०८१/८२								
आ.व. २०८२/८३								

७.१ कानून, न्याय तथा सुशासन

७.१.१ पृष्ठिभूमि

वर्तमान संविधान २०७२ को धारा २१७ ले दिएको अधिकार बमोजिम स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ दफा ४७-१ र ४७-२ बमोजिम स्थानीय सरकारले न्यायीक निरोपण गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यो नेपालको सन्दर्भमा स्थानीय सरकारको लागि नयाँ किसिमको कार्य जिम्मेवारी हो । गाउँपालिकाबाट प्रवाह गरिने सार्वजनिक सेवालाई दक्ष, पारदर्शी, प्रभावकारी, स्थानीय जनता प्रति उत्तरदायी बनाउन आवस्यक छ जसले सुशासनको प्रत्याभुती गराउनेछ ।

७.१.२ समस्या र चुनौती

संविधान अनुसारका स्थानीय सरकारहका हक अधिकारको सुची अनुसारका कानुन बनाउन सकिएको छैन । स्थानीय तहमा ज्ञान तथा अनुभवको कमी भएको हुँदा न्याय प्रति विश्वास दिलाउनु चुनौतिपूर्ण छ । न्यायीक क्षेत्र गाउँपालिकाको नजरमा कम प्राथमिकतामा परेको जस्तो देखिन्छ ।

७.१.३ लक्ष्य

न्यायमा स्थानीय जनताको सुलभ पहुंच पुर्‍याउने । गाउँवासीलाई सुशासनको प्रत्याभुती गराउनेछ ।

७.१.४ रणनीति

स्थानीय सरकारका हक अधिकारको सुची अनुसारका कानुन बनाउने, सार्वजनिक सेवालाई दक्ष, पारदर्शी, प्रभावकारी, स्थानीय जनता प्रति उत्तरदायी बनाउने । विवादलाई मेलमिलापबाट समाधान गरिने नीति लिइने ।

७.१.५ परिणात्मक स्थिति

सार्वजनिक सेवा दक्ष, पारदर्शी र प्रभावकारी हुनेछ । न्यायीक समितिले मेलमिलापको नीति अंगिकार गरी न्यायमा स्थानीय जनताको सुलभ पहुंच पुर्‍याउने ।

७.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

कानुनी शासन, छिटो छरितो कम खर्चिलो न्याय प्रणालीको विकास र सुशासन कायम भएको हुनेछ ।

७.२ संगठनात्मक विकास तथा मानव संशाधन

७.२.१ पृष्ठिभूमि

गाउँपालिकाले संस्थागत संरचनाको अभावमा प्रयाप्त दक्ष विशिष्टीकृत ज्ञान सिप क्षमता योग्यता भएको जनशक्तिको निर्माण हुन सकिरहेको छैन । क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुको समेत कमि रहेको छ । गाउँपालिकाले संगठनात्मक विकास संरचना बनाई क्षमता विकास योजना बनाउन आवस्यक देखिएको छ ।

७.२.२ समस्या र चुनौती

बढ्दो जनअपेक्षा अनुरुप चुस्त दुरुस्त रुपमा ICT board सेवा प्रवाह गर्ने काम चुनौतिपूर्ण छ भने विश्व बजारमा उपलब्ध विभिन्न प्रविधि सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने अवसर समेत हो। क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुमा पर्याप्त बजेट नहुनु, सुचना प्रविधिमा जनशक्तिलाई अभ्यस्त बनाउन नसन्नु ।

७.२.३ लक्ष्य

दक्ष प्रविधि र जनशक्ति, प्रभावकारी सेवा प्रवाहबाट नागरीक सन्तुष्टि ।

७.२.४ रणनीति

- परिवर्तनका गाउँको सेवा प्रवाहलाई ICT board छरितो र चुस्त बनाई नागरिक सन्तुष्टी बढाउने ।
- संगठनात्मक संरचना सर्वे गरि निर्धारण गर्ने ।
- क्षमता विकास योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- CT based (service provide) सेवा प्रवाह गर्ने ।
- विषयगत शाखाहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने ।
- सबै शाखाहरुको कार्य विभाजन गर्ने ।
- सबै कर्मचारीमा सीप दक्षता अभिवृद्धि गर्ने ।

७.२.५ परिणात्मक स्थिति

संगठनात्मक संरचना बनेको हुनेछ । क्षमता विकास योजना बनाई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

७.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

दक्ष प्रविधि र जनशक्ति, प्रभावकारी सेवा प्रवाहबाट नागरीक सन्तुष्टिको सोच चरितार्थ हुनेछ ।

७.३ स्रोत परिचालन

७.३.१ पृष्ठिभूमि

गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्वको आकारले गाउँपालिकाको क्षमता र गाउँपालिकाको योजना छनौटमा कति स्वायत्त छ भन्ने कुरा देखाउँदछ । राजस्वको पर्याप्तता, लचकता, न्यायपूर्ण, स्वीकार्यता, संगतीपूर्ण, आर्थिक तथा प्रशासनीक संभाव्यता, राजनीतिक स्वीकार्यता यस गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्व परिचालनका मुल नीति हुनेछ । कानूनमा उल्लेख गरिएको आधारमा लगाइने आन्तरिक राजस्वको दर निर्धारण गर्दा जनचाहना, छिमेकी र राष्ट्रिय दरको औषतलाई आधार बनाइनेछ । कानून अनुसार आन्तरिक राजस्वको आधार बढाउन जनसहभागीतालाई जोड दिइनेछ ।

७.३.२ समस्या र चुनौती

कर मैत्री राजस्व सुधार योजना नहुनु , कर करदाता शिक्षा सञ्चालन नहुनु, कर छल्ने प्रवृति विकास, करदातालाई कर सहभागिता प्रक्रियामा संलग्न गराउन कठिन ।

७.३.३ लक्ष्य

विगतमा संकलन भएको राजस्वमा वृद्धि गर्ने । गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउने ।

७.३.४ रणनीति

- गाउँबासीहरु करको दायराबाट कोही नछुटुन, कोही नदोहोरिउन भन्ने मान्यताका आधारमा आन्तरिक राजस्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन राजस्वका आधारहरु बढाउन अधिकतम पहल गरिनेछ ।
- आन्तरिक राजस्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन राजस्वका दरहरुलाई जनभावना अनुसार आबस्यक समायोजन गरिनेछ ।
- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम बढी भन्दा बढी लिनका लागि अनुदानका मापदण्ड पूरा गर्न अधिकतम पहल गरिनेछ ।
- गाउँपलिका भित्र आर्थिक कृयाकलाप बढाउन सहयोग पुग्ने प्राथमिकता प्राप्त आयोजना कार्यान्वयन गर्न आबस्यक पर्ने स्रोतको खोजी गरिने छ ।

७.३.५ परिणात्मक स्थिति

विगतमा संकलन भएको राजस्वमा उल्लेख्य वृद्धि भएको हुनेछ । स्रोतहरुको खोजी र स्रोतको कुशल परिचालन गरिएको हुनेछ ।

७.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

प्रशासनिक खर्च आन्तिरिक स्रोतवाट प्रर्याप्त भई पुजीगतमा समेत योगदान दिनेछ ।

७.४ तथ्याङ्क प्रणाली र योजना व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठिभूमि

समय सापेक्ष तथ्यांक नीति, पर्याप्त जनशक्ति, ज्ञान, प्रविधि, स्रोत साधन, संरचना, पर्याप्त अध्ययनको अभावका कारणले तथ्यांक अध्यावधिक हुन सकेको छैन । आवधिक योजनामा समावेश गरिएका आयोजनाहरुलाई संस्थागत रुपमा अद्यावधिक गरी कार्यान्वयनको लागि आबस्यक व्यवस्था मिलाइनु पर्दछ । योजनाहरुको कार्यान्वयन स्थिति, गाउँपालिकाबाट हुने सेवा प्रवाह सम्बन्धमा पनि सर्वसाधरणले थाहापाउने गरी सूचना प्रवाह गर्न प्रभावकारी सूचना प्रविधि हुन आबस्यक छ । गाउँपालिकाले कानून अनुसार काम गर्न प्रशासन व्यवस्थालाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाउनु पर्ने हुन्छ ।

७.४.२ समस्या र चुनौती

तथ्यांक नीति, पर्याप्त जनशक्ति, ज्ञान, प्रविधि, स्रोत साधन, संरचना, पर्याप्त अध्ययनको अभावका कारणले तथ्यांक अध्यावधिक हुन नसक्नु । आवधिक योजनामा समावेश गरिएका आयोजनाहरुलाई संस्थागत रुपमा अद्यावधिक गरी कार्यान्वयनको लागि आबस्यक व्यवस्था मिल्न नसक्नु ।

७.४.३ लक्ष्य

आवधिक योजनाको उद्देस्य अनुरुप कार्यगर्ने ।

७.४.४ रणनीति

- आवधिक योजनाको लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन गर्ने ।
- मध्यमकालिन खर्च संरचना बनाई बजेट कार्यन्वयन गर्ने ।
- सुचना प्रविधिको व्यापक प्रयोगबाट तथ्याङ्क व्यवस्थापन तथा क्रमिक अध्यावधिक गर्ने ।

७.४.५ परिणात्मक स्थिति

आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्य हासिल गरिने छ । गाउँ सुचना केन्द्र तथा स्रोत केन्द्रको व्यवस्था हुनेछ ।

७.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

योजनाबद्ध गाउँको विकास हुनेछ ।

७.५ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	उपक्षेत्र/कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.लाखमा)	पुष्ट्याई	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक
१	२	३	४	५	६	७
क्षमता विकास तालिम						
१.	न्यायिक समिति अध्ययन केन्द्र	आवधिक योजनाको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार	आ.व. २०८०/८१ देखि आ.ब. २०८२/८३		गाउँपालिकाका सम्बन्धीत शाखा र वडा	मध्यमकालिन उपलब्धि सूचकहरु आवधिक योजनामा
२.	उपभोक्तम अभिमुखिकरण तालिम					
३.	पदाधिकारी तथा कर्मचारी क्षमता विकास तालिम					
४.	वडा प्रतिनिधिहरुको लागि कानून					

	सम्बन्धित अनुशिक्षण तालिम				कार्यालयको प्रतिवेदनहरु	उल्लेख भए बमोजिम
५.	विविध कार्यक्रम					
संस्थागत विकास कार्यक्रम						
१	अध्यक्ष कप कार्यक्रम					
२	शहिद तथा वेपत्ता परिवार सम्मान कार्यक्रम					
३	सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम					
४	जेसी अडिट परिक्षण कार्यक्रम					
५	बजार अनुगमन कार्यक्रम					
६	मेला उत्सव महोत्सव सम्बन्धी कार्यक्रम					
७	महिला, बालबालिकासँग उपाध्यक्ष कार्यक्रम					
८	योजना अनुगमन मुल्याकंन					
९	राजस्व अभिबृद्धि कार्यक्रम					
१०	सूचनाको हक सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम					
११	कानून निर्माण सम्बन्धी					
१२	लागु औषध विरुद्धको अभियान					
शासन प्रणाली						
१	पत्रकार महासंघको क्षमता विकास तालिम					
२						
३						
४						
तथ्यांक प्रणाली						
१	घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा अभिमुखिकरण कार्यक्रम					
२	मसलन्द सामान खरिद (सेवा केन्द्र संचालनार्थ)					
३	अनुगमन मुल्याकंन					
कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक						
१	प्रशासनिक तथा कार्यालय सञ्चालन					

७.६. जोखिम पक्ष तथा अनुमान :

आगामी तीन वर्षमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक स्रोत, वित्तिय अनुशासन तथा अनुगमन र मुल्यांकनमा भरपर्दछ । यदि कार्यक्रमहरु योजनाबद्ध रुपमा संचालन गर्न नसकेमा निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न कठिन हुनेछ ।

परिच्छेद ८

योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूलयांकन

परिवर्तन गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले तय गरेको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संग सम्बन्धीत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको आधारमा योजना कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन को मध्यमकालीन अनुगमन प्रणाली तयार पारिएको छ ।

प्रत्येक कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने निकाय, अनुगमन विधि र अनुगमनको पटक आदि खुलाइएको अनुगमन तालिका तल दिइएको छ ।

(१) आर्थिक विकास

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
	कृषि उपज ढुवानीमा अनुदान	गा.पा.	१, २, ५,६,७	१ पटक	गा.पा.	कृषि विकास शाखा
	कृषकको दूर्घटना बिमा र बाली बिमाशुल्कमा ५०% रकम अनुदान तथा कृषि,पशुपन्छी बिमा अभिकर्ताको आधारभुत तालिम सन्चालन		३,४,५,७	१ पटक	गा.पा.	कृषि विकास शाखा
	बाली उपचार शिविर कार्यक्रम सन्चालन		३,४,५,७			कृषि विकास शाखा
	कृषि औजार,उपकरण सामाग्रीहरुको मर्मत संभार तालिम		३,४,५,७			कृषि विकास शाखा
	५०प्रतिशत अनुदानमा च्याउको बिउ,तरकारीको बिउबिजन,बिषादी,हर्मोन,खाद्यत त्वहरु(सुक्ष्म,कम्पिलिट),भिटा मिनहरु,निलोतुथो,कृषि चुन तथा कृषि सामाग्रीहरु बितरण कार्यक्रम ढुवानी सहित		४,५,७			कृषि विकास शाखा
	७५ प्रतिशत अनुदानमा मकै र गहुँको मुल बिउ तथा उन्नत विउ वितरण ढुवानी सहित		४,५,७			कृषि विकास शाखा

	७५%अनुदानमा उन्नत जातका फलफुलको बिरुवा बितरण		४,५,७			
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण						

२. सामाजिक क्षेत्र : शिक्षा तथा खेलकुद

क. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	शिक्षक शिक्षिका तालिम	गा.पा., शिक्षा शाखा	१, २, ३, ५	४ पटक	गा.पा., शिक्षा शाखम	शिक्षा
२	विद्यालय भौतिक पुर्वाधार निर्माण	कृषि शाखा	२	२ पटक	शिक्षा शाखा	शिक्षा
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण						

स्वास्थ्य

क. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	घरमा शुन्य सुत्केरी कार्यक्रम	गा.पा., स्वास्थ्य शाखा	१, २, ३, ५	४ पटक	गा.पा., स्वास्थय शाखा	स्वास्थ्य
२	पोषण विशेष कार्यक्रम	गा.पा.	२	३ पटक	शिक्षा शाखा	स्वास्थ्य
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण						

खानेपानी तथा सरसफाई :

क. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	खानेपानी	गा.पा.	३, ५, ६	३ पटक	गा.पा.	खा.पा.

२	मासिक सरसफाई अभियान	गा.पा.	२	३ पटक	गा.पा	खा.पा.
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण						

३. भौतिक पुर्वाधार :

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वियन गर्ने निकाय
१	सडक निर्माण	गा.पा.	१, २, ३, ५	४ पटक	गा.पा	प्राविधिक शाखा
२	उर्जा	गा.पा.	३, ४, ७	२ पटक	शिक्षा शाखा	स्वास्थ्य
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण (अन्तिम विल)						

५. वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वियन गर्ने निकाय
१	जलाधार संरक्षण	जि.स.स.	३, ४, ७	२ पटक	गा.पा.	गा.पा.
२	विपद व्यवस्थापन	गा.पा.	३, ४ ,७	१	गा.पा.	गा.पा.
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण						

६. संस्थागत विकास तथा सुशासन

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वियन

						गर्ने निकाय
१	मानव संसाधन विकास	गा.पा.	३,४,७	१	गा.पा.	क्षमता विकास शाखा
२	सूचना प्रविधि	गा.पा.	३, ४, ७	१	गा.पा.	सूचना प्रविधि शाखा
३.	संस्थागत क्षमता विकास	गा.पा.	३, ४, ७	१	गा.पा.	क्षमता विकास शाखा
४.	लेखांकन	गा.पा.	३, ४, ७	१	गा.पा.	आर्थिक प्रशासन, योजना शाखा
५	राजस्व	गा.पा.	३, ४, ७	१	गा.पा.	राजस्व शाखा
अनुगमन विधि : १ बैठक, २ अन्तरक्रिया, ३ स्थलगत निरीक्षण, ४ प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५ अभिलेख अवलोकन, ६ समीक्षा गोष्ठि, ७ खर्चको विवरण						

अनुसुची १ :

कार्यक्रमको प्राथामिकरण, सांकेतिकरण तथा त्रिवर्षिय खर्च अनुमान कुल चालु वित्तिय व्यवस्था रकम रु लाखमा

आज्ञाने,
प्रेम जि.एम.
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत